

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-то ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 26

София, четвъртък, 26 декемврий

1929 г.

29. заседание

Срѣда, 25 декемврий 1929 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ въ 16 ч. 37 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Аврамчовъ Мито, Андреевъ Ставри, Аре-товъ Никола, Баралиевъ Христо, Божковъ Борисъ Накоевъ, Бояджиевъ Стефанъ, Бурилковъ д-ръ Владимиръ, Бур-мовъ Никола, Василевъ Григоръ, Вълчовъ Вълчо Даска-ловъ, х. Галибовъ Хюсеинъ, Георгиевъ Кимонъ, Горневъ Христо, Дананловъ Георги, Димевъ Борисъ, Димитровъ Владимиръ, Димитровъ Стефанъ, Евтимовъ Борисъ, Ен-чевъ Георги, Ерменковъ Трифонъ, Желѣзовъ д-ръ Димо, Златевъ Станю, Икономовъ Димитъръ, Илиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Каранешевъ Димитъръ, Кац-ковъ Левъ, Колевъ Боню, Колевъ Еню, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Куртевъ Иванъ, Кънчевъ Кънчо, Кън-чевъ Теодосий, Кърловъ Стоянъ, Лулчевъ Коста, Мали-новъ Александъръ, Манасиевъ Добри Даневъ, Мангъ-ровъ Димитъръ, Марулевъ Йосифъ, Милевъ Мило, Ми-тевъ Василъ, Митевъ Добри, Митовъ Генко, Момчиловъ Милайтъ, Муравиевъ Константинъ, Нешковъ Георги, Нико-ловъ д-ръ Борисъ, х. Николовъ Иванъ, Паневъ Малинъ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Първановъ Първанъ, Пъчевъ Георги, Русевъ Иванъ, Сапунджиевъ Никола, Стамбо-лиевъ Никола, Стояновъ Христо, Табаковъ Цено, Тодо-рсьвъ Петъръ, Толевъ Борисъ, Тончевъ Желю, Топаловъ Недѣлко, Търкалановъ Никола, Харизановъ Иванъ, Хитри-ловъ Александъръ, Христоуловъ Владимиръ, Цаневъ Александъръ, Цуцумановъ Петъръ, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола и Якимовъ Петъръ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Иванъ п. Янчевъ — 2 дена;
 На г. Трифонъ Капитановъ — 3 дни;
 На г. Петъръ Миновъ — 1 день;
 На г. Никола Андреевъ — 3 дни;
 На г. Димитъръ Икономовъ — 2 дни;
 На г. Борисъ Евтимовъ — 2 дена;
 На г. Иванъ Казанджиевъ — 1 день;
 На г. Василъ Александровъ — 1 день;
 На г. Георги Поповъ — 2 дена;
 На г. Мито Аврамчовъ — 3 дни;
 На г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ — 3 дни;
 На г. Запрянь Миховъ — 1 день;
 На г. Момчо Дочевъ — 4 дни;
 На г. Любомиръ Айвазовъ — 2 дена;
 На г. Никола Стамболиевъ — 3 дни и
 На г. Станю Златевъ — 4 дни.

Постѣпило е питане отъ народния представителъ г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, относно запретието отъ полицията публично събрание въ с. Буковецъ, Видинска околия, на 16 т. м., за свикването на което били изпълнени всички законни формалности.

Сѣщо е постѣпило питане и отъ народния представи-тель г. Христо Калайджиевъ къмъ г. министра на търго-вията, промишлеността и труда, относно облекчение положението на безработнитѣ.

Тия питання ще се изпратятъ на съответнитѣ г. г. ми-нистри, за да отговорятъ.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Моля да се съгласите да се продължатъ заседанията на Народното събрание до 27 идущия месецъ януарий.

Председателствуващъ А. Христовъ: Които приематъ на-правеното предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозин-ство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Г. председателю! Преди дневния редъ искамъ думата.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Въ заседанието на 20 т. м. азъ бѣхъ натоваренъ да прочета единъ протестъ отъ имего на земеделѣската парламентарна група до г. председателя на XXII-то обикновено Народно събрание по поводъ оби-дитъ, които г. министъръ Христовъ нанесе на членоветъ на сѣщата група, а именно: (Чете)

„Протестъ отъ земеделѣската парламентарна група.

Г. председателю! Въ днешното заседание, когато всички очакваха, че г. министърътъ на земеделѣството Д. Христовъ ще изнесе предъ народното представителство сериозни до-казателства въ полза на своя законопроектъ, който цели изземването раздаденитѣ земи на малоимотни и безимотни земеделѣци — всички взели участие въ войнитъ за защита на отечеството — и връщането имъ на едритѣ землевла-дѣлци и чифликчи, той се нахвърли съ езикъ непри-стоенъ за единъ министъръ, като между другото нарече членоветъ на земеделѣската парламентарна група „невежи“, а оземленитѣ — „цигани“ и „деклаксирани елементи“.

Срещу тоя непристоенъ езикъ земеделѣската парла-ментарна група енергично и нееднократно протестира и поиска министърътъ да оттегли обиднитѣ си думи, но по-следниятъ отказа да стори това, продължи обидния си езикъ, вследствие на което земеделѣската парламентарна група напусна заседанието.

София, 20 декемврий 1929 г.

Председател на земеделѣската парламентарна група: Г. Марковъ.

Секретаръ: Ц. Стоянчевъ.“

Този протестъ, който азъ прочетохъ тогава полови-ната отъ трибуната и половината отъ долу, благодарение на вашия шумъ, не е могълъ да бѣде отбелязанъ въ стено-графскитѣ дневници, затова азъ го прочитамъ днесъ, за да влѣзе въ дневницитѣ. (Рѣжоплъскания отъ земеделѣ-цитѣ)

Г. Марковъ (з. в): И понеже г. министърътъ на земе-дѣлството не намѣри за добре да оттегли тѣзи вулгарни думи, ние ще считаме, че отсега нататѣкъ казанитѣ отъ него думи не засѣгатъ никой депутатъ.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Г. Марковъ! Когато Стамболийски се канеше отъ тукъ (Сочи министерската маса) да ни рече главитѣ, вие му ржкоплѣскахте! (Възражения отъ земледѣлцитѣ. Голѣма глъчка)

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно и продължително звѣни)

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): (Къмъ Г. Марковъ) Не те е срамъ! Ти гледаше какъ биятъ хората на гара Борисово! Оттукъ (Сочи министерската маса) при вашето управление министъръ се заканваше да ни убива!

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Министъръ Д. Христовъ: Нѣмамъ нищо противъ да се регистрира вашиятъ протестъ въ дневницитѣ на Народното събрание, но азъ съмъ длъженъ да протестирамъ срещу вашето твърдение, че съмъ наричалъ малоземелнитѣ и безземелнитѣ „цигани“ и „декласирани елементи“.

Г. Марковъ (з. в): (Възражая нѣщо)

Министъръ Д. Христовъ: Позволете ми да свърша. — Г. г. народни представители! Въ продължение на 4 години ние оземлихме 60 хиляди души безземелни и малоземелни. Какъ мога да твърдя, че тия хора сж били цигани и декласирани елементи? Азъ друго казахъ: че вие не се грижехте да оземлявате безземелнитѣ и малоземелнитѣ, ами за партизански цели оземлявахте, между другото, цигани и декласирани елементи. Ето кое е истината! (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Шумни възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Вие нѣмате право да обиждате. Постътъ, който заемате, не Ви дава това право. (Тропане по банкитѣ и възражения отъ сговориститѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

П. Миновъ (з. в): Българскитѣ граждани не сж цигани!

Г. Марковъ (з. в): Министъръ Христовъ и сега твърди това.

Министъръ Д. Христовъ: Вие пренебрегнахте. . . (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

П. Миновъ (з. в): И циганитѣ сж български граждани.

Министъръ Д. Христовъ: Вие пренебрегнахте маломотнитѣ и безимотнитѣ, а оземлявахте хора, които ви трѣбаха за партизански цели; вие оземлихте циганитѣ, които можехте да оставите на последно мѣсто. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

Министъръ Д. Христовъ: Вие, водими отъ партизански цели, пренебрегнахте добритѣ български граждани — маломотни и безимотни — и оземлихте циганитѣ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ. Тропане по банкитѣ отъ сговориститѣ. Шумъ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно звѣни)

Д. Даскаловъ (з. в): Ние искаме да знаемъ, г. министре, кои сж тѣзи декласирани елементи. Кажете ги!

Министъръ Д. Христовъ: Вие разграбихте пловдивската мера и я раздадохте на циганитѣ, защото ви трѣбаха за ваши партизански цели. Не ви ли е срамъ за това, което направихте? (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Марковъ (з. в): Васъ не ви ли е срамъ за това, което направихте на 9 юний? Авторитѣ на 9 юний сж декласирани елементи.

Министъръ Д. Христовъ: Вие оземлявахте не малоземелни и безземелни, а декласирани елементи, защото тѣ ви трѣбаха за търновскитѣ събития, за софийскитѣ ви изстѣпления. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Не ви е срамъ да приказвате! Това показва колко сте се поправили отъ 9 юний насамъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ. Глъчка)

В. Драгановъ (з. в): Недостойно заемашъ това мѣсто. (Сочи министерската маса)

С. Омарчевски (з. в): Моля, г. председателю, дайте ми думата преди дневния редъ по единъ важенъ въпросъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Имате думата, г. Омарчевски.

С. Омарчевски (з. в): Г. г. народни представители! Днесъ съмъ отправилъ следното запитване къмъ г. министъръ-председателя, когото моля още днесъ да опредѣли дѣна — утре или другиденъ — за разглеждането му. То има следното съдържание: (Чете)

„Въ обществото и печата проникватъ най-разнообразни съобщения по мисията на българскитѣ министри г. г. Буровъ и Молловъ въ чужбина, а така сжщо и за воденитѣ отъ тѣхъ преговори по уреждане на българскитѣ репарационни плащания.“

Отъ сговориститѣ: Ха!

С. Омарчевски (з. в): (Продължава да четъ) „Тия дни се свика конференцията въ Хага, която ще има да реши окончателно сжщитѣ тия плащания. И до днесъ народното представителство, а следователно и българскитѣ народъ сж въ неведение по всичко това.“

На основание на конституцията и правилника за вътрешния редъ на Народното събрание и отъ името на земледѣлската парламентарна група „Врабча“ № 1, азъ запитвамъ г. министъръ-председателя и моля да ми се даде бързъ отговоръ на следното:

1. Не сѣмѣ ли правителството за свой пръвъ повелителенъ дългъ да освѣтли народното представителство и българския народъ по мисията — и резултатитѣ отъ нея — на нашата делегация сега въ чужбина?

2. Въ каква фаза се намиратъ въ този моментъ преговоритѣ по репарационнитѣ плащания на България?

3. Не сѣмѣ ли правителството, че е неговъ дългъ, преди изпращането на българскитѣ делегати въ Хага на 3 януарий 1930 г. по уреждането на нашитѣ репарационни плащания, да освѣтли и сезира Народното събрание съ този въпросъ или, както всѣкога досега, ще възправа българския народъ все предъ свършени факти, да регистрира само сключени конвенции и спогодби, които сж гибелни и катастрофални за дѣлия развой на българския животъ изобщо? (Възражения отъ сговориститѣ)

Вие виждате сами, г. г. народни представители, колко е важно и отъ какъвъ голѣмъ общественъ и държавенъ интересъ е моето запитване. То не е за моя лична кауза или за каузата на нашата парламентарна група; то е за каузата на България, на дѣлия български народъ. Изпълнявайки своя дългъ къмъ България, ние отправяме това запитване, защото, по нашитѣ сведения, следъ два дѣна, както се говори отъ правителствени депутати, Народното събрание ще бѣде въ ваканция, а на 3 януарий вие ще отидете въ Хага, ще сключите тамъ известни конвенции или спогодби и ще се явите предъ Народното събрание, за да искате неговия вотъ за тия конвенции. (Възражения отъ сговориститѣ) Ние искаме да знаемъ: сѣмѣ ли правителството за свой пръвъ повелителенъ дългъ да хвърли повече свѣтлина върху онова, що правятъ нашитѣ делегати въ чужбина, какви разговори водятъ, докъде сж стигнали и сжщевременно какво правителството мисли по репарационния въпросъ?

Азъ моля г. министъръ-председателя, ако е готовъ да отговори, да се съгласи да разгледаме моето запитване днесъ, като се изкажатъ и представителитѣ на всички парламентарни групи.

С. Мошановъ (д. сг): Г. Ляпчевъ ще Ви отговори така, както Хендерсонъ отговори въ английския парламентъ.

С. Омарчевски (з. в): Ние сме България, не сме Англия.

С. Мошановъ (д. сг): Отъ Англия се учимъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Тогава трѣба да си отидете.

С. Мошановъ (д. сг): Ниѣ имаме болшинство.

Ц. Стоянчевъ (з. в): Въпрѣки вашето болшинство.

С. Мошановъ (д. сг): Кефа ви нѣма да направимъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Народни представители, които искатъ да се

осведомятъ по известни въпроси, преди всичко, не могат да държатъ тоя езикъ, който държи г. Стоянчевъ.

Ц. Стоянчевъ (з. в): (Възразява нѣщо)

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Млъкни сега тамъ! Стой тамъ!

Отъ земледѣлцитѣ: А-а-а!

С. Мошановъ (д. сг): Какво, бе? Министъръ-председателъ говори.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Стойте спокойни — ще ви отговоря.

Г. Омарчевски! Питане ли отправяте къмъ мене или запитване?

С. Омарчевски (з. в): Запитване.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Шомъ е запитване, не мога да Ви отговоря сега, не мога да посоча и день, въ който то би могло да бѣде поставено на дневенъ редъ. (Възразения отъ земледѣлцитѣ)

С. Омарчевски (з. в): Азъ моля, г. министъръ-председателю, да се съгласите сега да ми отговорите.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Г. Омарчевски! Ако Вие искате да знаете въ какво положение се намиратъ днесъ преговоритѣ по репарациитѣ, това, което мога да Ви кажа, ще Ви го кажа веднага. Но това значи да отговоря на питане. Вие, обаче, отправяте къмъ мене запитване; на запитване сега не мога да отговоря, още повече, че Вие сте въ разбирането, какво Парламентътъ трѣбвало да преговаря съ другитѣ държави а не нашитѣ делегати, защото тѣ щѣли да дойдатъ тукъ съ свършени факти. На такова просташко поставяне на въпроситѣ азъ не мога да отговарямъ. (Бурни ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възразения отъ земледѣлцитѣ)

С. Омарчевски (з. в): Ще ни изправите пакъ предъ свършени факти.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Стига съ тая Ваша приказка, че сме ви били изправяли предъ свършени факти! Винаги държавитѣ се представяватъ отъ свои хора. Тѣхнитѣ сановници, тѣхнитѣ министри, тѣхнитѣ делегати преговарятъ и каквото тѣ уговарятъ, слага се за одобрение или отхвърляне. Какви сѣ тия думи: „Ще ни поставите предъ свършени факти“? Тѣй се управлява, иначе не се управлява.

С. Омарчевски (з. в): Г. министъръ-председателю! Азъ не искамъ да кажа, че ние трѣбва да гледаме преговоритѣ между чуждитѣ държави и България. Моята дума не е да дебатираме днесъ — ще дебатираме тогава, когато ни внесете спогодбитѣ — а азъ искамъ да зная въ каква фаза днесъ се намиратъ воденитѣ отъ правителството разговори по репарациитѣ и, второ, какво смѣтате да предприемете въ този смисълъ. Не да ни изправите утре предъ свършени факти.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Г. Омарчевски! Ако искате да се осведомите върху това, . . .

С. Омарчевски (з. в): Да

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: . . . то е въпросъ на едно питане, и азъ мога веднага да Ви кажа какво е свършено досега. Но ако искате да разглеждате тоя въпросъ споредъ точкитѣ на Вашето запитване, . . .

С. Омарчевски (з. в): Да.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: . . . че не приемате да се преговаря тамъ отъ нѣкого, ами трѣбва навѣрно Васъ да пратимъ (Смѣхъ), казвамъ Ви, въ таквъ случай ще опредѣлимъ нѣкога единъ день да разгледаме тази Ваша интерпелация.

С. Омарчевски (з. в): Г. председателю! Помолете г. министра да се съгласи да се постави на дневенъ редъ тази интерпелация, защото не е важно само нашето мнение, г. министъръ-председателю, а е важно мнението на всички парламентарни групи, безъ изключение.

Председателствуващъ А. Христовъ: Направете питане, за да Ви отговори г. министъръ-председателъ.

С. Омарчевски (з. в): Съгласно правилника, опредѣлете день, въ който да бѣде разгледана тази интерпелация.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Съгласно конституцията, азъ Ви заявявамъ, че днесъ не мога да опредѣля день.

А. Малиновъ (з. в): Искамъ думата.

С. Мошановъ (д. сг): По каквъ въпросъ искате думата? На какво прилича това?

С. Омарчевски (з. в): По този въпросъ трѣбваше да чуете мнението на всички парламентарни групи.

Д. Апостоловъ (д. сг): Каквъ практически резултатъ ще постигнете съ това, г. Омарчевски?

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Моля ви се, недейте влиза въ прения за шурави работи. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възразения отъ земледѣлцитѣ)

С. Омарчевски (з. в): Вие само умни работи вършите! . . .

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: А бе, г. Омарчевски, я се остави отъ тази работа! Ние знаемъ какво вършимъ.

С. Омарчевски (з. в): Да — все умни работи! Значи, Вие искате да държите българския народъ въ пълно неведение по тоя въпросъ.

Отъ сговориститѣ: Ха, стига вече! Само демагогия правите.

Г. Желѣзковъ (раб): Туй не е ли шуротия, дето се вмѣсихте въ руско-китайския споръ и подадохте нота, която не приеха, и по таквъ начинъ унижихте пресига на България?

Т. Стоилковъ (д. сг): Желѣзковъ отиде въ Китай! А бе, тебе не те искатъ въ Комунистическата партия, муцуната ти не позволява да бѣдешъ комунистъ, а сега отивашъ въ Китай! Кѣде го удрашъ, кѣде се пука!

А. Малиновъ (з. в): Г. г. народни представители! Съ тия питання и запитвания българскиятъ Парламентъ стана по-словичень, . . .

Отъ сговориститѣ: Та вие ги правите!

А. Малиновъ (з. в): . . . заради туй, защото почитаемото правителство не желае въобще да отговаря, или отговаря свършено кѣсно. Ние сме подали още преди единъ месецъ интерпелация . . . (Възразения отъ сговориститѣ)

С. Мошановъ (д. сг): Г. председателю! По кой правилникъ се дава думата преди дневния редъ? Тогава и ние ще искаме думата преди дневния редъ.

А. Малиновъ (з. в): Ние сме депозирали отъ преди единъ месецъ едно запитване върху стопанската криза. И по всѣки поводъ г. министърътъ на земледѣлието взема думата по този въпросъ; ето дори онзи день той произнесе цѣла речъ по стопанската криза.

С. Мошановъ (д. сг): Той отговори на едно питане.

А. Малиновъ (з. в): Не се поставя на дневенъ редъ нашето запитване, тогава когато цѣлата преса се занимава съ стопанската криза. Искате ли да ви прочета правителствени вестници — не само единъ, почти всички — които изнасятъ въпроса за стопанската криза. Съ него се занимаватъ всички ежедневници, всички професионални вестници. Всички стопански съсловия отъ цѣла България протестираатъ противъ стопанската политика, която води правителството, и искатъ въпросътъ за стопанската криза да бѣде поставенъ на дневенъ редъ. Ние не можемъ да разберемъ това търпение на г. министъръ-председателя, който ни представя единъ аргументъ, свършено несъстоятеленъ. (Възразения отъ сговориститѣ)

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Оставете го да завърши.

А. Малиновъ (з. в): Кой е този аргументъ? — Че ние ще попрѣчимъ на репарационния въпросъ, т. е. г. министъръ-председателъ иска да докаже, че стопанското по-

ложение на България е много добро и, следователно, нѣма да намалят нашитѣ репарации. Напротивъ, г. г. народни представители, интереситѣ на България изискватъ ние да изнесемъ стопанското положение на страната въ истинскитѣ му краски и по тоя начинъ да подпомогнемъ решаването на репарационния въпросъ въ нашъ интересъ.

Имайки предъ видъ, че цѣла България е разтърсена отъ стопанската криза, че всички съсловия отъ всички краища на България надаватъ вѣтъ, азъ моля още веднѣжъ г. министъръ-председателя да посочи день, въ който да бѣде поставена на дневенъ редъ тая интерпелация.

Н. Пждаревъ (д. сг): Така ли се опредѣля дневенъ редъ? Дневенъ редъ се опредѣля на края на заседанието.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Сега не мога да ви опредѣлямъ дневенъ редъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

Н. Пждаревъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитѣ) Дневниятъ редъ се опредѣля на края на заседанието. Когато опредѣляме дневния редъ, вие спите. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Господата (Сочи земледѣлцитѣ) знаятъ много добре, предполагамъ, че тѣзи въпроси, които тѣ слагатъ, добиха тукъ освѣтление; по тѣхъ се разисква при всѣки случай, по всѣки законопроектъ. Но не е тази целта; целта е да излѣзе, че тѣ ратуватъ — за какво? — за голѣмото благо на българския народъ.

А. Малиновъ (з. в): (Възражава нѣщо)

Т. Стоилковъ (д. сг): Какво разправяшъ тамъ? Ти нѣмашъ националенъ моралъ, нѣмашъ и семеенъ моралъ! Маскара такъвъ! Ти си платенъ човѣкъ на руския агентъ въ Виена, Ченски.

А. Малиновъ (з. в): Не е вѣрно! Не те е срамъ да говоришъ така!

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти взема жената на другаря си! Безчестникъ! Мискинъ такъвъ!

А. Малиновъ (з. в): Това не е вѣрно! Лъжецъ! Не те е срамъ!

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си гаденъ, ти си престѣпенъ типъ!

А. Малиновъ (з. в): (Възражава)

Т. Стоилковъ (д. сг): Ти си продаденъ типъ! И ти представявашъ трудовото население! Маскара съ маскара! (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно звѣни) Моля квестора г. Савовъ да въдвори редъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): (Пакъ къмъ А. Малиновъ) Престѣпникъ такъвъ! За тебе нѣма мѣсто тукъ! И ти говоришъ за България! Маскара!

А. Малиновъ (з. в): Г. председателю! Искамъ думата за лично обяснение.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Г-да! Нѣма какво да прибавямъ къмъ това, което казахъ, защото, повтарямъ, предложенията, които правятъ господата (Сочи земледѣлцитѣ), ги правятъ само за да се вдига шумъ, а не съ цель да добиятъ освѣтление.

Отъ земледѣлцитѣ: Това не е вѣрно.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: За васъ не е вѣрно, за насъ е вѣрно.

А. Малиновъ (з. в): Ами тоя шумъ, който вдигатъ вестниците?

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Вестниците могатъ да вдигатъ шумъ колкото искатъ.

А. Малиновъ (з. в): Всички съсловия говорятъ за стопанската криза.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: И тѣй, за въпроси, които толкова пѣти тукъ се дебатираха, по които се използва всѣки законопроектъ, за да се дебатираха, нѣма защо да се спѣва работата на Народното събрание и да се поставятъ на дневенъ редъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

А. Малиновъ (з. в): Този въпросъ е голѣмъ. Той заслужава специално разглеждане.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Ти разбирашъ повече отъ менъ, че билъ голѣмъ въпросъ! Знаешъ да го разгласишъ!

А. Малиновъ (з. в): Вие нѣмате интересъ.

С. Омарчевски (з. в): Хората на Цанковъ всѣки день пишатъ по този въпросъ въ в. „Личъ“.

С. Мошановъ (д. сг): Пишете и Вие.

С. Омарчевски (з. в): Сигурно не го четете.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни)

С. Омарчевски (з. в): (Къмъ сговориститѣ) Толкова ли сте безучастни къмъ това, което става въ България? Има ли по-голѣмъ въпросъ отъ този за стопанската криза? Или отъ партийна дисциплина не поставяте тоя въпросъ на дневенъ редъ? Та тая партийна дисциплина закопа България! Вие мълчите отъ уважение къмъ вашия шефъ, а той води България къмъ гибелъ.

Министъръ-председатель А. Ляпчевъ: Разбира се! Омарчевски ще я спаси!

Х. Калайджиевъ (раб): Понеже напоследъкъ въ Пловдивъ наново се биятъ и пребиватъ работници и тѣ се хвърлятъ отъ прозорцитѣ, азъ моля г. министъръ-председателя да отговори и на питането на г. Добри Димитровъ, което се отнася за преследването на Комунистическата партия и за премахване на закона за защита на държавата.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): На дневенъ редъ трѣбва да се постави предложението: можете ли вие като комунисти да заседавате въ българския Парламентъ? Този дневенъ редъ трѣбва да се разисква, ако ние искаме да изпълняваме законитѣ въ страната.

(Пререкания между лѣвицата и нѣкои сговористи)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звѣни) Моля, г-да тишина!

Пристѣпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия за производство на памучни прежди на Акционерното дружество „Текстиль“, гр. Варна.

Моля, г. секретарь да го прочете.

Секретарь В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ А. Христовъ: Които приематъ на трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия, за производство на памучни прежди на Акционерното дружество „Текстиль“, гр. Варна, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 13)

По поводъ на този законопроектъ г. Йорданъ Абаджиевъ прави предложение да се извърши парламентарна анкета, която да засегне трудовитѣ условия въ фабрика „Текстиль“, приложението на закона за покровителство на женския и детския трудъ, както и приложението на социалното законодателство при използване труда на невръстнитѣ момичета и жени.

П. Стайновъ (д. сг): Това предложение нѣма нищо общо съ законопроекта.

И. Хрелопановъ (д. сг): То може само да се постави на дневенъ редъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Г. Абаджиевъ! Направете това Ваше предложение въ формата на законодателно предложение, и то ще се постави на дневенъ редъ.

Х. Калайджиев (раб): Предъ работниците фабрика „Текстил“ минава за работническа бастилия, и масата писма отъ родителитъ на работничкитъ въ тази фабрика показватъ, че тамъ работническитъ деца се продаватъ като роби, и затова заслужава да се направи исканата анкета.

С. Мошановъ (д. сг): Мълчи бе, на какво прилича това! Държите на парламентаризма, а правите обструкция!

Д. Даскаловъ (з. в): (Къмъ министъръ Ц. Бобошевски) Г. министре! Съгласете се да се направи тая анкета.

Министъръ Ц. Бобошевски: Мене ми е омръзнало да се занимавамъ съ тази фабрика.

С. Мошановъ (д. сг): Каза се, че ще се постави предложението на дневенъ редъ. Какво искате повече? И на туй ли ще възразявате? Може ли другояче да се разреши този въпросъ?

Председателстващъ А. Христовъ (Звѣни)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за отлагане изпълнението на предприятията, сключени презъ стопанската 1928/1929 г. за продажбата на дървесна маса отъ обществени гори.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Игнатовъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнение)

Председателстващъ А. Христовъ: Въ връзка съ този законопроектъ е постѣпило предложение отъ народния представител г. Станко Панайотовъ, подписано отъ нужното число народни представители, съ което той иска законопроектъ да се върне въ комисията, за да се изяснятъ по-добре причинитъ, които сж наложили внасянето на казания законопроектъ.

Има думата народниятъ представител г. Станко Панайотовъ, за да развие предложението си.

С. Панайотовъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Направихъ предложение възъ основа на чл. 40 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание. Азъ моля законопроектъ за отлагане изпълнението на предприятията, сключени презъ стопанската 1928/1929 г. за продажбата на дървесна маса отъ обществени гори, да се повърне въ съответната парламентарна комисия, за да се изяснятъ причинитъ, които сж наложили внасянето му. За да направя това предложение ме накара обстоятелството, че има едно голѣмо противоречие между мотивитъ на законопроекта и онова, което фигурира въ препискитъ на предприятията, изпълнението на които се иска да се отложи. Въ законопроекта преди всичко е казано, че изпълнението на предприятията се отлага поради форсъ мажорни причини. Въ мотивитъ е казано: (Чете) „Въпрѣки всички неблагоприятни условия и прѣчки, почти всички предприятия къмъ половината на м. августъ н. г. започнаха да изнасятъ къмъ желѣзопѣтнитъ гари своитъ производства — фасонирани дървени материали въ достатъчно количество“, но точно въ това време, презъ м. августъ, станали стихийнитъ наводнения и пр., които не позволявали на предприемачитъ да изпълнятъ своитъ задължения. Обаче азъ лично провѣрихъ препискитъ и се оказа следното. Изсичането на 5.400 дървета отъ доспатската държавна гора, въ мѣстността „Турна-Чаиръ“, е взето отъ предприемача Атанасъ Паланковъ. Търгътъ е утвърденъ на 19 февруарий 1929 г., а сѣчището е предадено на 11 май т. г., откогато започва да тече и срокътъ. Срокътъ за предприятието е една година — за изсичане и извозване на материалитъ отъ сѣчището до временнитъ складове, и други шестъ месеца — за изнасянето на материалитъ отъ временнитъ складове. Това значи, че предприемачътъ има срокъ за изсичането на материалитъ още петъ месеца, а за изнасянето имъ отъ временнитъ складове още 11 месеца, начина отъ днесъ. Този срокъ той си го има по договоръ. Стойността на предприятието възлиза на 6.862.000 л., разпредѣлени на шестъ рати, всѣка една отъ 1.143.666 л., платими така: първата вноска — 10 дни следъ подписването на договора, втората — два месеца следъ подписването на договора, третата — четири месеца и т. н. до края. Предприемачътъ е сѣкълъ редовно, изнасялъ е редовно и е внесълъ редовно само четири вноски. Петата вноска е следвало да внесе на 27 ноември т. г. Обаче той депозира сумата въ Народната банка и не позволява на лесничея да я изтегли и да се внесе на приходъ, защото сумата му трѣбвала. Той е подалъ заявление, съ което иска да му се отсрочи вноската. За откъа му да внесе вноската на приходъ му е съставенъ актъ отъ лесничея и предприятието вече му

е отнето. Той сега съ заявление иска да му се продължи срокътъ и тия действия на горската властъ за отнемането на предприятието му да се анулиратъ. Тукъ нѣма форсе тажеуе, а има просто неизпълнение на задълженията, поети отъ предприемача по договора и по поемнитъ условия.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Той не е ли искалъ продължение на срока поради форсе тажеуе?

С. Панайотовъ (з. в): Въ преписката нѣма никакво заявление, нѣма никаквъ протоколъ отъ комисия, както е редътъ по-поемнитъ условия, която да констатира, че има форсъ-мажоръ.

Второ, изсичането на 14.500 дървета въ доспатската гора е дадено чрезъ търгъ на наемателя Миланъ Баджевъ и др. Търгътъ е утвърденъ на 19 февруарий т. г., на стойностъ 17.000.500 л., платими на 10 равни части по 1.700.050 л. всѣки два месеца. Предприятието е трѣбвало да бѣде предадено на 19 февруарий т. г.; но поради лошата зима е предадено едва на 11 май т. г., откогато започва да тече срокътъ. Срокътъ за изсичането и извозването на материалитъ отъ сѣчището е 24 месеца, начина отъ 11 май т. г., а за изнасянето имъ възъ отъ временнитъ складове му се даватъ други 6 месеца. Значи, този човѣкъ има още две години да манипулира въ сѣчището. Досега редовно внесълъ три вноски; четвъртата вноска следва да внесе на 27 декември т. г. Въротно за да не плати тази вноска, той иска отлагането, но въ преписката нѣма никаквъ протоколъ, отъ който да се вижда, че сѣществуватъ форсъ-мажорни причини за продължение срока на предприятието.

Трето, търгътъ за изсичане на 10.000 дървета отъ башката държавна гора е възложенъ на Стоянъ Чорбаджийски. Стойността на предприятието възлиза на 11.400.000 л., платими на шестъ равни рати. Срокътъ на предприятието е 18 месеци, начина отъ 11 май т. г., когато му е предадено сѣчището, плюсъ 6 месеци за извозване на материалитъ отъ временнитъ складове. Предприемачътъ има време до 11 декември 1930 г. да манипулира, да сѣче и извозва материалитъ. Исква продължение на срока на предприятието не затуй, че нѣма време да изсѣче и изнесе материалитъ, а защото иска отсрочка на ратитъ.

Четвърто, изсичането на 4.360 дървета отъ хамам-бунарската държавна гора въ мѣстността „Кастракалий“ — „Будакли“ е дадено на дружество „Белмекенъ“. Стойността на предприятието възлиза на 5.194.800 лева, платими на рати отъ по 600.000 лева, като първата вноска се плати 10 дни следъ сключването на договора, а другитъ всѣки 60 дни отъ плащането на първата рата. Срокътъ на предприятието започва да тече отъ 16 априлъ т. г. и ще трае до края на 1931 г. Досега предприемачътъ е внесълъ четири вноски, петата следва да внесе на 2 декември т. г., но не я е внесълъ и му е съставенъ актъ за отнемане на предприятието.

Пето, изсичането на 920 дървета отъ брациговската общинска гора „Боазъ-тепе“ е възложено на предприемача Ангелъ В. Мелиевъ; търгътъ е утвърденъ на 31 юлий т. г., срокъ за сѣчъта — 5 месеца отъ сключването на договора, плюсъ 40 дни за извозването на материалитъ отъ временнитъ складове. Договорътъ е сключенъ на 6 септември т. г. Стойността на предприятието е 593.181 л., платими: 200.000 л. 10 дни следъ сключването на договора, а останалитъ 40 дни следъ сключването на договора. Първитъ 200.000 л. сж платени, останалитъ не сж платени, заради което му е съставенъ актъ. Най-интересното въ тая преписка е, че договорътъ е сключенъ между Брациговската община и предприемача. Отъ Брациговската община не е повдигнатъ въпросъ да се продължи срокътъ на предприятието. Нѣма никаква преписка въ тая община, образувана възъ основа на заявление отъ страна на предприемача.

Н. Пѣдаревъ (д. сг): Материалътъ отъ тая гора трѣбва ли да се пренася по пѣтя Батакъ — Пещера?

С. Панайотовъ (з. в): Отъ Брацигово за Пещера.

Шесто, изсичането на 1.250 дървета е дадено на Никола Христовичъ. Тѣхната стойностъ възлиза на 738.226 л. Срокътъ на предприятието е: за сѣчъта — 5 месеци отъ сключването на договора и други 6 месеци за извозването на материалата отъ временнитъ складове. Договорътъ е сключенъ презъ м. септември. Внесени сж 200.000 л. Останалитъ трѣбва да ги внесе следъ 40 дни отъ първата вноска. Предприятието подлежи на отнемане.

Седмо, 630 дървета отъ якорудската общинска гора на стойностъ 1.220.719 л., сж дадени за изсичане на Христо Карагеоргиевъ. Понеже не е внесена втората вноска, има протоколъ отъ общината, съ който му конфискуватъ материалитъ и му отнематъ предприятието. И безъ общината да иска по законодателенъ редъ да се продължи предприятието, Министерството внася този законопроектъ.

Ето тѣзи работи ме каратъ да направя това предложение. Г. г. народни представители! Азъ разбирамъ кое е накарало предприемачитѣ да искатъ отсрочване на плащанията имъ. Не сѣ тѣзи форсмажорни причини, които сѣ посочени въ мотивитѣ на законопроекта, а паричната криза ги е заставила да искатъ отсрочване на плащанията — не могатъ да продадатъ материала и да прибератъ пари. Но тая криза не е само за тѣхъ, тая криза е обща, цѣла България е пламнала отъ нея и ако трѣбва да правимъ отсрочки поради кризата, трѣбва сѣ специаленъ законъ да дадемъ общъ мораториумъ за всички търговци въ страната. (Ръжкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Министъръ Д. Христовъ: Поддържате ли да се даде мораториумъ?

Г. Марковъ (з. в): Инакъ ставатъ далавери.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. г. народни представители! Правило е, когато Народното събрание взема решения отъ законодателенъ характеръ, тѣ да минаватъ редовно на три четения. Първото четене — това е приемане по принципъ на законопроекта. Второто четене става следъ като парламентарната комисия проучи законопроекта. Изключения се допускатъ въ нѣкои много бързи и ясни случаи, но това трѣбва да става много рѣдко. За голѣмо съжаление, трѣбва да констатирамъ, че въ нашия Парламентъ отъ известно време законопроектитѣ започватъ да минаватъ въ едно заседание на две четения безъ никакви дебати. Като че ли едно безгрижие има въ Парламента къмъ законодателната работа. Г. г. народни представители! Подчертавамъ, че минаването на законопроекти на две четения въ едно и също заседание, особено когато то става безъ дебати, ще трѣбва да бѣде като изключение. По този законопроектъ се повдигатъ въпроси и се сочатъ нѣкои работи, които трѣбва да се проучатъ въ комисията. Наистина, ние го гласувахме на първо и на второ четене, но той е отъ такова значение, че би трѣбвало или г. министърътъ да дадѣше освѣтления на Народното събрание, или, ако се много бѣра, преди третото четене, както се е правило много пѣти, комисията да бѣде свикана и да бѣде освѣтлена върху повдигнатитѣ въ законопроекта въпроси. Нито едното, нито другото е станало. И когато отъ трибуната на Народното събрание се изказватъ подозрения, че сѣ прокарването на този законодателенъ актъ се иска да се облагодетелствуватъ частни лица за смѣтка на държавнитѣ интереси, г. г. народни представители, ние ще направимъ грѣшка, ако оставимъ този законопроектъ да не бѣде проученъ отъ парламентарната комисия — най-малкото, което трѣбва да направи единъ Парламентъ. Това сѣ търгове, г. г. народни представители. Не бива да забравяме времената, въ които живѣемъ, и подозренията, които се носятъ по всички търгове. Въ обществото се знае, че много пѣти поемнитѣ условия се съставятъ по начинъ, што известни хора знаатъ, че могатъ да се направятъ отстъпки и да взематъ участие въ търговетѣ, а други, които сѣ хора на реда, които смѣтатъ, че това, което е въ поемнитѣ условия, е наложително и ще се изпълни докрай — особено сроковетѣ — сами се отстраняватъ отъ търговетѣ. И заради това много пѣти държавната казна е ощетявана сѣ нѣкои търгове. Азъ не казвамъ, че тия търгове сѣ такива, но въ всѣки случай, когато се подхвърлятъ тукъ такива подозрения, смѣтамъ, че дългъ е на парламентарната комисия по Министерството на земледѣлието — а това е въ интереса на самия министъръ и въ интереса на Парламента — да проучи повдигнатитѣ въпроси, да направи провѣрка и тогава да мине тукъ законопроектътъ на трето четене.

С. Пѣйчевъ (з. в): Законопроектътъ трѣбва да мине и презъ финансовата комисия, г. Пждаревъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на земледѣлието.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Работата е много проста, за да нѣма нужда отъ тѣзи подозрения, ...

С. Пѣйчевъ (з. в): Ачикъ далавера.

Министъръ Д. Христовъ: ... които се подхвърлятъ, както и отъ тѣзи натяквания, които се правятъ отъ г. Пждаревъ. Не се касае за никакви подозрения, г. Пждаревъ. Онзи, който иска да гледа на работитѣ обективно, не може да не признае следнитѣ факти. Търговетѣ сѣ произведени

презъ зимата, презъ м. м. януарий и февруарий. Тогава сѣ съставени и подписани договоритѣ книжа. Е добре, на вастъ е известно много добре, че ние преживѣхме една тежка и продължителна зима.

Н. Пждаревъ (д. сг): Сроковетѣ не сѣ изтекли, г. министре. Има контракти сключени и презъ м. августъ.

Министъръ Д. Христовъ: Чуйте ме какво ще кажа.

Н. Пждаревъ (д. сг): Не можете да говорите за подозрения.

Министъръ Д. Христовъ: Ще видите на какво е изтекълъ срокътъ, защото хората иматъ също така честъ и добросъвестностъ, каквито и Вие имате. Срамота е!

Н. Пждаревъ (д. сг): Ние не можемъ да носимъ отговорностъ.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Вѣрно е, че зимата бѣше извънредно тежка и хората не можаха да влѣзатъ въ горитѣ по-рано отъ м. май, а въ тѣзи гори трѣбваше да се правятъ пѣтища, както и дѣско-рѣзници, за да могатъ, съгласно поемнитѣ условия и договоритѣ, да използватъ стоящитѣ материали. Вѣрно ли е или не е вѣрно, следователно, че тукъ имаме работа съ едно извънредно обстоятелство? Следъ като тия хора влѣзоха въ горитѣ — но като закъснѣха около 2—3 месеца — и работиха, настѣпиха нови бедствия, нови извънредни причини. Изсичането на материала не става отведенъжъ, а на срокове, на които срокове отговарятъ и ратитѣ за платежитѣ, за които ставаше дума тукъ, отъ трибуната на Народното събрание. Докогато не се изсѣче материалътъ отъ дадено сѣчище, не се изнесе и не бѣде платенъ, не се дава друго сѣчище. Е добре, когато хората сѣ изсѣкли първия, втория и третия дѣлъ и сѣ си платили вноскитѣ, при всичко че закъснѣха поради казаната причина — продължителната и тежка зима — дойдоха, както казахъ, нови бедствия. Презъ августъ паднаха стихийно поройни дъждове, които разрушиха пѣтищата. Тукъ е г. министърътъ на благоустройството, който може да ви засвидѣтелствува, че пѣттѣ между Пещера и Батакъ, главната артерия. . . (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Г. Марковъ (з. в): Ачикъ далавера.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ Д. Христовъ: Вие ли ще говорите или азъ?

А. Малиновъ (з. в): Защо се бонте да огиде законопроектътъ въ комисията?

Министъръ Д. Христовъ: Не се боя, но и въ комисията нѣма да бѣде казано повече отъ това, което може да се каже тукъ.

В. Драгановъ (з. в): Искате да имъ отсрочвате, защото сѣ имъ изтекли сроковетѣ. Общинитѣ не сѣ съгласни и мимо волята на общинитѣ правите отсрочвания. Вие ги облагодетелствувате.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

С. Омарчевски (з. в): (Възражава)

Председателствующъ А. Христовъ: (Звъни) Г. Омарчевски! Нѣмате думата! Запишете се, ако искате да говорите.

С. Омарчевски (з. в): Не ми давате думата на трето четене, а го прокарвате така набързо. Все по неговото министерство има подозрения! Защо не приеме анкетата? Ачикъ далавера! И г. Пждаревъ иска анкета.

В. Драгановъ (з. в): Все контрабанда минаватъ неговитѣ законопроекти.

Председателстващъ А. Христовъ: Запишете се, ще Ви дамъ думата.

С. Пѣйчевъ (з. в): И азъ искамъ думата.

Министъръ Д. Христовъ: Презъ м. августъ, прочее, когато най-усилено трѣбваше да бѣде превозванъ преработениятъ и фасониранъ материалъ, паднаха стихийни дъждове, които повредиша пѣтищата — фактъ, който не се

оспорва от никого. Вследствие на това предприемачите се обрнаха към единствената желъзнопътна тѣсноколейна линия, обаче не можаха да получат вагони поради извънредно претрупаната работа и се намѣриха предъ физическа невъзможност да пренесат материала на пазара, да го продадат и да посрещнат задълженията си къмъ държавата.

Ето какво, прочее, е положението, г. г. народни представители! Азъ нѣма да говоря за причината криза, нито за стѣснението на пазара, а само за работи, които сѣ свързани съ самата техника на експлоатацията, за работи и обстоятелства, които сѣ свързани съ самото експлоатиране на горите. Вие казвате, че искаме да претупаме тази работа. Въ какво собствено тя се заключава? Нами въ туй, народното представителство да прецени тѣзи извънредни обстоятелства и, ако заслужава, да приеме, или пъкъ да не приеме законопроекта, който е внесенъ? Ще има ли загуба държавата? Кой ще се ползува отъ това дѣло? Вие, които постоенно говорите, че имало стопанска криза и непрекъснато, при всѣки случай повдигате този въпросъ, сега се отказвате да улесните, и то не въ името на кредитната криза а въ името на форсъ мажорни причини, свързани съ предприятия и съ самата експлоатация на горите, един български граждани. Това улеснение се иска отъ горската власт въз основа на официални рапорти и доносения. Съ отсрочването ще се даде възможност на хората да реализиратъ предприятията си, като пъкъ отъ своя страна заплатятъ 10% лихва за закъснѣлитъ рати. Каква загуба ще иматъ държавата или общините отъ това?

При туй положение на работата, азъ моля Народното събрание да гласува на трето четене законопроекта, защото ако бихме го отнесли въ комисията, тамъ нѣма да се каже повече отъ това, което се каза и тукъ — аргументите на едната и на другата страна.

С. Пѣйчевъ (з. в): Вие искате отсрочване, когато общините не искатъ това отсрочване.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Стефанъ Пѣйчевъ.

С. Пѣйчевъ (з. в): Г. г. народни представители! За законопроекта, който има спешенъ характеръ, споредъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, министърътъ или отдѣленъ членъ отъ Парламента може да направи предложение да му се даде спешностъ. По сѣщия начинъ постѣпи г. министърътъ на земледѣлието. Той не излѣзе предъ почитаемото Народно събрание да го освѣтли каква е сѣщностъ на представения законопроектъ — че се касае да се отсрочатъ задълженията на известни предприемачи — и законопроекта мина така, безъ да се забележи. Азъ вѣрвамъ, че голѣма частъ отъ народните представители отъ болшинството не сѣ чели сѣщия законопроектъ. И азъ не бѣхъ го челъ. Но когато се заговори по този законопроектъ отъ отдѣлните групи, отъ отдѣлните депутати, разбра се, че тукъ се крие нѣкаква злонамѣрена целъ. Ето защо направи се едно предложение отъ почитаемия народенъ представител г. Станко Панайотовъ, съ което се иска повръщането на законопроекта въ комисията. Сѣтате ли вие, г. г. народни представители отъ болшинството, че се върши нарушение на правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, ако предложението за връщане законопроекта въ комисията се приеме? Азъ сѣтамъ, че законопроекта трѣбва да се разгледа не само отъ комисията по Министерството на земледѣлието, но и отъ комисията по Министерството на финансите, защото се касае за милиони лева, платежите на които се отсрочватъ. На много отъ предприемачите сроковете за платежите сѣ изтекли отдавна и тѣ не сѣ направили своите вноски. Е добре, по силата на кой законъ г. министърътъ иска продължаването на тѣзи срокове? Отъ това продължаване се ошетяватъ и касите на нѣкои общини. Азъ мисля, че предложението на г. Станко Панайотовъ е много намѣсто и не бива да му се прави критика откъдето и да било. Нека законопроекта отиде въ комисията. Въ Министерството на земледѣлието ставатъ много работи, въ които може би да е непричомъ самиятъ министъръ, обаче неговите подчинени началници докарватъ положението дотамъ, че излагатъ и министра, и министерството, пъкъ и Парламента. Азъ отъ много страни сѣмъ чувалъ да се иска анкета по доставката на земледѣлски машини, обаче г. министърътъ отказва да даде съгласието си. Но пита се: г. министърътъ има ли интересъ да бѣга отъ една парламентарна анкета?

М. Дочевъ (д. сг): Кой ти каза, че г. министърътъ бѣга? Болшинството решава.

С. Пѣйчевъ (з. в): Законопроектътъ трѣбва да се върне, за да бѣде разгледанъ отъ парламентарните комисии по финансите и по земледѣлието.

И. Хрелопановъ (д. сг): Г. Пѣйчевъ! Днесъ въ комисията по Министерството на земледѣлието г. министъръ Христовъ направи предложение да се направи анкета отъ цѣлата комисия. Азъ не сѣмъ ималъ случай да видя министъръ да иска анкета за своето министерство. То се свърши въ комисията.

С. Пѣйчевъ (з. в): Азъ моля болшинството да се съгласи законопроекта да отиде въ комисията. (Ръкоплѣскания отъ земледѣлците)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Омарчевски.

С. Омарчевски (з. в): Г. г. народни представители! Срещу министерството на г. министъръ Христова — Министерството на земледѣлието и държавните имоти — не веднѣжъ се изказва подозрение отъ страна на Народното събрание и отъ обществото по редица актове на това министерство. Утре даже вие, парламентарното мнозинство, имате заседание, за да се занимавате съ порядките въ Земледѣлската банка по доставката на земледѣлски оръдия и машини. Вънъ отъ това, г. Пѣдаревъ, когото вие не можете да обвините въ пристрастие, въ лична неприязнь къмъ г. министра на земледѣлието — и азъ не сѣмъ неприязненъ къмъ него — сѣщо повдига известни въпроси. Фактътъ си остава фактъ — че въ Министерството на земледѣлието се вършатъ много гешефти, много ачикъ далавери, . . .

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

С. Омарчевски (з. в): . . . една отъ които е тази, предметъ на този законопроектъ. (Възражения отъ сговористите)

Министъръ Д. Христовъ: Азъ протестирамъ противъ тия думи на г. Омарчевски.

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно звъни) Г. Омарчевски! Или ще се извините, или ще се обясните.

С. Омарчевски (з. в): Ще се обясня. — Въ Министерството на земледѣлието оня денъ хванаха en flagrant délit, на самото мѣсто, чиновникъ, който взема 10,000 л. рушветъ. Второ. Вие знаете много добре, че противъ Стоянъ Власковъ, който завежда специална колона въ в. „Миръ“, бѣха заведени множество дѣла, по които бѣше оправданъ отъ съда.

Министъръ Д. Христовъ: (Къмъ земледѣлците) Вашъ другаръ е осѣденъ за кражба и лежа въ затвора. Мога ли азъ да кажа, че вие всички сте крадци? Това е дупнишкиятъ народенъ представителъ Грънчаровъ. Какъ сѣете да обвинявате цѣлата властъ?

С. Омарчевски (з. в): Вашиятъ другаръ Христо Стояновъ, депутатъ отъ болшинството, както и г. Пѣдаревъ, искатъ анкета. Позволете и ние да искаме такава. Г. министре! Васъ ви подвеждатъ, Васъ ви заблуждаватъ. Че това е тѣй, че Ви посоча единъ фактъ: вчера Вие ми отговорихте на едно питане и изкарахте, че въ цѣла България сѣ продадени отъ Земледѣлската банка имотите на трима души. Отрекохте очевидни, крещещи факти. Азъ ще Ви прочета тукъ тия обявления (Сочи ги), за да видите, какъ Ви подвеждатъ, какъ Ви заблуждаватъ, какъ Ви лъжатъ, а Вие заблуждавате, лъжете и подвеждате насъ — Народното събрание.

С. Мошановъ (д. сг): Ама обявление за продажба е едно, а продадени имоти е свършено друго

С. Омарчевски (з. в): Ето Ви едно обявление отъ 15 ноември 1929 г., издадено отъ Врачанския клонъ на Българската земледѣлска банка.

С. Мошановъ (д. сг): Кажете колко имоти сѣ продадени. Обявление е едно, продажба е друго. (Възражения отъ земледѣлците).

С. Омарчевски (з. в): Моята мисълъ е, че се продаватъ имоти на селяни

С. Мошановъ (д. сг): Не искате да разберете. Това е една долна демагогия, Никого нѣма да заблудите, защото

Вие знаете, че нито единът имот не е продаден. Кажете колко имоти са продадени.

С. Омарчевски (з. в): Вие казвате, че това не било вярно. Лъжете и заблуждавате. Аз казвам, че имоти се продават, обаче няма купувачи.

С. Мошанов (д. сг): Значи, не са продадени — това е важно.

С. Омарчевски (з. в): Аз поддържам предложението и, за честта на правителството, моля. . . .

В. Драганов (з. в): Щом има обявление, имотите ще бъдат продадени. Г. министърът да си вземе акт. Но неговото място не е там. Той е министър на предприемачите, а не на държавата.

С. Омарчевски (з. в): За честта на тази Камара, в която има толкова интелигентни хора; за честта на правителството и за честта на г. министъра, съгласете се на тази анкета, за да се прескъкат крилата на всякакви подозрения в тази област.

Поддържам предложението, подписано от мене и поднесено от г. Станко Панайотов. (Ръкоплъскания от земледелците)

Председателстващ А. Христов: Има думата г. министърът на земледелието.

Министър Д. Христов: На всеки случай, без да искам, аз трябва да констатирам, че г. Омарчевски и неговата дружба група иска анкета и пр. (Възражения от земледелците) Въпреки вашите обвинения, още не сте способни от две години насам да изнесете поне един факт за далавери, за гешефти. Който иска да прави анкета, той посочва на факти, той посочва на незаконни работи. Вие, г-да, нито един факт не сте посочили, при всичко, че никой не ви пречи да отидете в Министерството на земледелието и в Земледелската банка, за да се осведомите за всички „гешефти“, в кавички казано, да ги изнесете тук, в Народното събрание, и тогава да искате анкета. Вие говорите само празни приказки. (Възражения от земледелците)

Председателстващ А. Христов (Силно звъни)

П. Минов (з. в): Г. министре! Трябва да се зачервите.

Й. Гавалюгов (д. сг): Говорете по един, за да ви чуем.

С. Мошанов (д. сг): (Към земледелците) Вие ли ще приказвате за гешефти? Я не ни отваряйте устата!

С. Омарчевски (з. в): Земледелската банка отказа да даде сведения на народния представител г. Христо Стоянов.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

С. Омарчевски (з. в): Питайте Христо Стоянов вярно ли е или не.

Г. Марков (з. в): Министерството отказа да се даде сведения на Станко Панайотов.

С. Мошанов (д. сг): (Към земледелците) Това Народно събрание ли е? Ако всеки момент вземат думата и говорите, тогава на какво ще заприлича? Парламентарен ред ли е това? Г. Омарчевски взема думата, говори половин част, защо сега пресича пак?

А. Малинов (з. в): Не пресича.

С. Мошанов (д. сг): Това Парламент ли е или лудница?

М. Дочев (д. сг): Това ул. „Врабча“ ли е? (Глъчка)

Председателстващ А. Христов: (Звъни) Моля г. г. квесторите да въдворят реда.

(Квесторите Е. Начев и С. Савов отиват към земледелците)

Има думата народният представител г. Иван Хрелопанов.

И. Хрелопанов (д. сг): (От трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектът, който разглеждаме сега на трето четене, създава недоразумение може би поради това, че мотивите към него не са достатъчно проучени от всички нас. Ако бяхме проучили достатъчно мотивите към този законопроект, аз съм твърдо убеден, че никакъв спор нямаше да има между нас; напротив, болшинството, което щеше да застане като един човек за този законопроект, щеше да бъде атакувано от опозицията, че не е направило въобще широки рамки това, което ви се предлага с този законопроект.

Г. Марков (з. в): Можеш ли ни кантардиса?!

С. Омарчевски (з. в): Юрисконсултът ще можеш ли да станеш? Ние правим предложение да се върне законопроектът в комисията. Много проста работа!

Т. Христов (д. сг): Като вас проста.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

И. Хрелопанов (д. сг): Аз трябва да отбележа, че някои представители на земледелската парламентарна група са рекли днес да саботират работата на Парламента:

Г. Марков (з. в): Не е вярно. Не познавате въпроса.

И. Хрелопанов (д. сг): На г. Марков, който ми разправя, че не съм познавал въпроса, мога да му кажа, че той хабер си няма от тази работа.

От сговористите: Вярно! (Ръкоплъскания. Възражения от земледелците)

Г. Марков (з. в): Аз твърдя, че ти не знаеш какво защитава. (Глъчка)

Х. Маринов (з. в): Станко Панайотов от 30 години е лесничей и по-добре знае тази работа от тебе.

С. Омарчевски (з. в): Станко Панайотов се занимава от 30 години с тази работа. (Глъчка)

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

И. Хрелопанов (д. сг): Станко Панайотов иска да се оттегли законопроектът. Това иска той.

С. Мошанов (д. сг): Вие, като критикувате този законопроект на правителството, критикувате цялото управление, а не позволявате на един народен представител от болшинството да говори от трибуната.

Д. Даскалов (з. в): Г. Хрелопанов! Ти не си прегледал този законопроект. Аз съм сигурен, че ако го прегледаш, ще бъдеш против него. (Глъчката продължава)

С. Мошанов (д. сг): Оставете оратора да говори. Вие мислите, че сте във всяка крчма.

Председателстващ А. Христов: (Силно и продължително звъни)

И. Хрелопанов (д. сг): Г-да! Въпреки цялата шум, който се вдига от г. г. земледелците, мене ми се струва, че само едни кратки обяснения по този законопроект биха могли да обединят всички ни, ако нямаше едно единствено различие между нас — нашата различна партийна принадлежност.

Какво иска г. министър Христов с този законопроект? Г. министър Христов иска от Народното събрание да се съгласи да даде известна отсрочка. На какво да се даде тази отсрочка? Там е цял въпрос. И ако ние си изясним какъв е характерът на отсрочката, която се иска, аз мисля, че всички ще бъдем единодушни. Г. Станко Панайотов и другите г. г. народни представители, които възразяват по този законопроект, трябва да познават поемните условия за тия предприятия. Във поемните условия се казва, че обектите на всяко предприятие се разделят на групи от дървесни маси, и за всяка група, преди да бъде изсечена, се заплаща на държавата предварително тържната стойност; като се заплати стойността на първата група, на втората група и т. н., дава се позволение за изсичане на съответната платена група

Какво иска г. министър Христовъ, какво искатъ предприемачитъ? Презъ цялото лѣто, вследствие наводнения и пропадането на мостовѣтъ по пътя Пещера—Батакъ — което е безспоренъ фактъ — цѣлиятъ трафикъ на дървени строителенъ материалъ е билъ насоченъ изключително къмъ малката гара Костандово. Дековилната линия Сарамбей—Ладжене разполага всичко на всичко съ 42 вагончета, и е било абсолютно невъзможно да се пренесатъ всички дървени строителни материали презъ гара Костандово. И понеже по поемнитъ условия не се признава никакъвъ форсъ мажоръ за продължаване срока на тия предприятия, има единствена възможностъ за това: по законодателенъ редъ да се признае, фактическото положение е ли нѣкакъвъ мотивъ за даване отсрочка на тия предприятия или не е. Но на какво да се даде отсрочка?

Г. г. народни представители! Не се иска да не се плащатъ суми, падежитъ на които сѣ настѣпили. Туй, което държавата има право да получи по настѣпилъ падежъ, ще си го получи, предприемачитъ сѣ длъжни да го платятъ и ще го платятъ. Искането е едно. Азъ искамъ да бѣда добре разбранъ. Както казахъ, обектътъ на всѣко горско предприятие се раздѣля на 5—6 партиди. Въ поемнитъ условия се казва: първата партида ще бѣде отсѣчена въ 50 дни отъ дата на сключване договора, втората партида ще бѣде отсѣчена въ 110 дни отъ датата на сключване договора; третата партида ще бѣде отсѣчена въ 160 дни отъ датата на сключване договора и т. н. Всички срокове за изсичането на отдѣлнитъ партиди дървесна маса текатъ отъ датата на сключването договора автоматически. Сега презъ зимата, когато горитъ не може да се работи, не може да се сѣче, предприемачътъ е длъженъ да сѣче, защото неговитъ срокове текатъ отъ датата на сключване договора; а за да сѣче, той трѣбва да заплати съответната тържна стойностъ на държавното съкровище. Съ законопроекта отъ насъ се иска да разрешимъ на предприемачитъ да не отсичатъ сега това, което не сѣ могли да отсѣкатъ, а да го отсѣкатъ подиръ петъ месеци, когато ще дойде м. априлъ, когато ще може да се сѣче, и следователно, за туй, което не сѣ отсѣкли, да не плащатъ на държавата тържната стойностъ. Справедливо ли е това, г. г. народни представители? Азъ намирамъ, че е абсолютно справедливо.

С. Панайотовъ (з. в): Само шестъ души ли сѣ такива предприемачи въ цѣла България?

И. Хрелопановъ (д. сг): То е другъ въпросъ за разширението на законопроекта, но принципътъ е този, който азъ казвамъ.

С. Панайотовъ (з. в): На всички предприемачи да се даде отсрочка, а не само на тѣзи.

И. Хрелопановъ (д. сг): Значи, азъ съмъ правъ, като казвамъ, че принципътъ може да ни обедини, че около принципа може да бѣдемъ съгласни. Другъ е въпросътъ за рамкитъ на законопроекта, дали да го разширимъ още повече или не. Ще дойда и тамъ, азъ вървя последователно.

Г. г. народни представители! Азъ ще се противопоставя даже на туй искане на г. министра, предприемачитъ да плащатъ 10% лихва на едни суми, които държавата не ги е дала и върху които тя нѣма никакво право. Предприемачитъ нѣма да плащатъ, защото нѣма да сѣкатъ, но законопроектътъ ги задължава да плащатъ 10% лихва. Въз основа на какво? Азъ се чужда на това. Азъ мисля, че държавата нѣма никакво основание да претендира за тѣзи 10% лихва.

Така че отсрочката, която се иска, не е за суми, падежитъ на които сѣ настѣпили, а за бѣдещи работи, които трѣбва да се извършатъ. И заради туй азъ мисля, че около принципа цѣлото народно представителство може да бѣде обединено, толкозъ повече, че лѣвицата, ако е такава, постоянно претендира да се направятъ нѣкои облекчения поради кризата, въ която живѣемъ.

С. Панайотовъ (з. в): Има ли криза?

И. Хрелопановъ (д. сг): Относително обекта на отсрочката, която се дава.

Г. г. народни представители! Азъ работя въ Съюза на горскитъ кооперации и познавамъ този въпросъ. Съжалявамъ, че вчера така набързо минахме — може би, защото предстои ваканция на Камарата — този въпросъ, но азъ моля г. министра да обещае, че въ скоро време ще сложи въпроса за горското производство у насъ въ неговата ширина на обсъждане въ Народното събрание. Крайно време е, г. г. народни представители, да се направи това, . . .

А. Малиновъ (з. в): Това е много право

И. Хрелопановъ (д. сг): . . . защото, ще отбележа, че както върви нашето горско производство, то е и ще бѣде винаги конкурирано отъ ромънското. Моето мнение и мнението на лесовѣдитъ е, че въ България има достатъчно дървесна маса, за да можемъ да имаме едно по-голямо производство на дървенъ строителенъ материалъ

Г. г. народни представители! Щомъ тази отсрочка даваме на отдѣлни предприемачи, азъ, като представителъ на горскитъ кооперации, казвамъ, че е справедливо да се даде тя и на горскитъ кооперации, защото, най-сетне, насъ ни интересува общото национално горско производство. Не мислете, г. г. народни представители, че горскитъ кооперации, въ които хората сѣ вложили милиони левове, кой знае колко ще харосатъ. Азъ, който съмъ въ контактъ съ горскитъ кооперации, виждамъ колко хората въ тѣхъ сѣ разочаровани и зная какви неприятности иматъ. Затова, пакъ ще повторя, моята мисль е, че трѣбва въобще системата да се промѣни.

А. Малиновъ (з. в): Много право, а не да се законодателствува така.

И. Хрелопановъ (д. сг): И заради това азъ помолихъ г. министра да се съгласи тази отсрочка, която се дава на частнитъ предприемачи, да се даде и на горскитъ кооперативни сдружения, защото и тѣ се намиратъ въ сѣщото положение, въ което се намиратъ и частнитъ предприемачи. И за тѣхъ единственото дебуще за пренасяне на дървения материалъ е гара Костандово. На гара Костандово ще се избиятъ хората за малки вагончета. Днесъ стоятъ засѣжени въ Родопитъ грамадни количества дървенъ материалъ, готовъ, фасониранъ, дъски и греди, и не може да се транспортира.

Ето защо, пакъ повторямъ, азъ моля г. министра да се съгласи да се даде тази отсрочка и по отношение на горскитъ кооперации. Съгласете се, г. министре, може да го направите сега, при третото четене.

А. Малиновъ (з. в): Затуй да отиде въ комисията.

И. Хрелопановъ (д. сг): Може да се направи и сега, на трето четене.

А. Малиновъ (з. в): Въ комисията да отиде да се допѣлни.

И. Хрелопановъ (д. сг): Нѣма нужда.

С. Ганѣйстовъ (з. в): Но има и други предприятия.

А. Малиновъ (з. в): Да се обмисли въпросътъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Азъ, г. г. народни представители, съмъ много доволенъ, че г. Станко Панайотовъ се съгласява съ мене. Ако г. министърътъ се съгласи да даде тази отсрочка и за горскитъ кооперации, ние разширяваме обекта на законопроекта. Лично азъ нѣмамъ нищо противъ и другитъ частни горски предприятия, за които сѣщо съществуватъ тѣзи особени причини, да получатъ тази отсрочка. Обаче предъ видъ на ваканцията, която настѣпва и предъ видъ обещанието, което г. министърътъ може да ни даде, че горскитъ въпросъ ще бѣде сложенъ на разглеждане . . .

А. Малиновъ (з. в): Да продължимъ заседанията на Камарата съ два-три дена.

И. Хрелопановъ (д. сг): Нека съ едно общо постановление сега, при третото четене на законопроекта, дадемъ възможностъ на г. министра да даде тази отсрочка и за другитъ предприятия.

А. Малиновъ (з. в): Можемъ да отложимъ този въпросъ, защото ще се сѣчатъ материалитъ напролѣтъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Може и сега, на трето четене, да го направимъ.

Завършвамъ моитъ бележки, г. г. народни представители, съ констатацията, че и за г. Георги Марковъ, който ми възразяваше много, следъ тѣзи бележки, които азъ направихъ, е ясно, че отъ добри побуждения, отъ съображения на справедливостъ е внесенъ законопроектътъ, че принципътъ му е приемливъ за цѣлия Парламентъ и че никой не може да бѣде противъ. Колкото до това, кои да зесегне законопроектътъ, то е въпросъ, по който можемъ да се спразумѣемъ. Затова азъ моля да приемемъ законопроекта. (Ръкоплѣскания отъ сговориститъ)

А. Малиновъ (з в): Да отиде законопроекътъ въ комисията, за да се споразумѣемъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който се дебатира, има една много сериозна принципиална страна, върху която азъ искамъ да обърна вниманието на почитаемото Народно събрание. Г. Хрелопановъ дири справедливостта и я намира въ разширението на законопроекта, въ смисълъ постановленията му да се отнасятъ и за горските кооперации. Азъ смѣтамъ, че съ това никакъ не се поправя вие сениятъ отъ г. министъръ Христовъ законопроектъ. Г-да! Тръбва да ви обърна сериозно вниманието, че тукъ се разрешава единъ принципиаленъ въпросъ. Ако започнемъ да законодателствуваме по отдѣлни конкретни случаи, ние нѣма да зачетемъ законитъ, които уреждатъ материята.

Въ какво се състои законопроекътъ? Нѣкои предприемачи сж взели съчища отъ държавни и общински гори. Вследствие на форсе тажеуг, предизвиканъ отъ наводненията, отъ стихийтъ, тѣ не сж могли да изпълнятъ задълженията си, поети по законно установени търгове, и г. министърътъ на земледѣлието ни поканва днесъ да признаемъ, че има форсе тажеуге, да продължимъ сроковетъ и да освободимъ предприемачитъ отъ санкциитъ, които се предвиждатъ за такива случаи въ съответнитъ закони. Това е сжщината на законопроекта.

Г. г. народни представители! Ако ли вие възприемете по принципъ законопроекта съ тия съображения, които личатъ въ мотивитъ къмъ него, азъ ви увѣрявамъ, че ние ще обърнемъ Народното събрание въ една инстанция за разглеждане изпълними ли сж или не държавнитъ предприятия въ сегашнитъ времена.

Ето какви сж тритъ мотиви, по които г. министърътъ внася законопроекта: първо, форсе тажеуге, стихийни наводнения; второ, липса на вагони, поради което не е могло дървениятъ материалъ да бѣде пренесенъ до пазара, и трето, върлуващата парична и стопанска криза, поради която строежитъ сж прекжснати, а банцитъ отказватъ варантни кредити срещу дървенъ строителенъ материалъ. Г. г. народни представители! Ако възприемете по принципъ, че ние, Народното събрание, трѣбва да се занимаваме съ това, защо дадени предприемачи не сж изпълнили поетитъ отъ тѣхъ задължения по договоръ къмъ държава и общини, ако вземемъ да влизаме въ разбирателство на причинитъ: форсе тажеуге, финансово и стопанско затруднение, и да имъ даваме отсрочки и облекчения, азъ ви увѣрявамъ, че отъ утре нататкъ всички предприемачи ще дойдатъ да искатъ облекчения.

И. Хрелопановъ (д. сг): Никой не е поставилъ този мотивъ.

Н. Мушановъ (д): Прочетете законопроекта.

И. Хрелопановъ (д. сг): То не е сжществениятъ мотивъ.

Н. Мушановъ (д): (Чете) „Така, напр., на предприятието отъ държавната гора „Лонгурлий“ за м. м. септемврий, октомврий и ноемврий т. г. сж отпуснати само 26 вагона отъ по 25 кубически метра или всичко за 650 кубически метра, а на предприятието въ държавната гора „Хамамъ-бунаръ“ за м. м. августъ до ноемврий включително сж отпуснати само 28 вагона, съ които сж експедирани всичко около 700 кубически метра“.

И. Хрелопановъ (д. сг): Кризата не е мотивъ.

Н. Мушановъ (д): Мотивътъ е, че има форсъ мажоръ, да не могатъ да се пренесатъ отсѣченитъ дърва.

И. Хрелопановъ (д. сг): Дековилната линия отъ Чепино-бания . . .

Н. Мушановъ (д): Недейте ме пресича, оставете ме да се изкажа. — Значи, всички търговци, на които не можаха да се доставятъ навреме вагони — а вие знаете, че вагонната криза въ България е обща — ще могатъ да турятъ това като причина за нарушение на договоритъ, които сж сключили съ държавата.

Н. Пждаревъ (д. сг): И въ сждилищата въ бѣдеше ще изтъкватъ тоя мотивъ като признавъ отъ Народното събрание.

Н. Мушановъ (д): (Чете) „Сегга настѣпва ътргвиятъ зименъ сезонъ за работитъ въ горитъ, който сезонъ въ високитъ планини трае отъ м. декемврий до мартъ включително.“

Положението на предприятията се влоши още повече отъ настѣпилата парична и стопанска криза, поради която строежитъ сж прекжснати, а банцитъ отказватъ варантни кредити срещу дървенъ строителенъ материалъ.

При тѣзи крайно неблагоприятни условия и стечение на обстоятелствата, на прекжсване на пътищата вследствие на стихийнитъ наводнения презъ м. августъ т. г. и настѣпилата впоследствие парична криза, предприемачитъ на по-крупнитъ държавни и общински съчища не могатъ да се снабдятъ съ парични срѣдства, за да изплатятъ настѣлващитъ вноски за дърветата, които по силата на поемнитъ условия трѣбва да имъ се предаватъ на групи презъ известни срокове“.

Г. г. народни представители! Азъ обръщамъ сериозно вниманието ви върху това: Народното събрание да не унищожава търгове, станали законно, по такива причини, като стопанска криза, невъзможностъ да се снабдяватъ предприемачитъ съ парични срѣдства и т. н. Възведемъ ли това въ принципъ, азъ ви увѣрявамъ, че нашата държава ще стане вече безправна държава. А ние си имаме закони, които уреждатъ тази материя. Ето чл. 180 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията какво казва: (Чете) „Предприемачътъ е длъженъ да извърши възложеното му предприятие точно въ сроковетъ, указани въ поемнитъ условия или другитъ тържни книжа.“

Срокътъ може да бѣде продълженъ безъ глоба само когато забавянето на изпълнението е било причинено отъ непреодолима сила (форсе тажеуге), установена отъ специално назначена за тая целъ комисия отъ учреждението, за смѣтка на което се извършва предприятието. Въ тая комисия непременно трѣбва да влизатъ представителъ на финансовата властъ и най-малко две сведущи по въпроса длѣжностни лица“.

К. Томовъ (з): Тукъ Народното събрание е комисия.

Н. Мушановъ (д): Никой не желае да унищожава предприемачитъ. Има си специална комисия, учредена отъ закона, тамъ ще отидатъ всички повдигнати въпроси, и тя ще се произнесе има ли форсе тажеуге или не. Ако се установи, че нѣма, ще се приложатъ санкциитъ на закона. И азъ се чудя, защо чиновницитъ въ Министерството на земледѣлието не сж разбрали, че има законъ, който регулира тази материя, сж поставили такива мотиви къмъ законопроекта.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ убеденъ, че всички хора съ здравъ смисълъ ще разбератъ, че ако трѣгнемъ изъ тоя пътъ, утре ще дойдатъ други предприемачи на държавата и ще посочатъ сжщитъ мотиви, за да искатъ отсрочка, и Народното събрание ще почне да се занимава съ туй, да продължава срокове. Тогава ние ще обърнемъ Народното събрание на една сждебна инстанция. Туй не е назначението на Народното събрание.

И азъ, схващайки тѣй въпроса, за честта на г. министра на земледѣлието, бихъ го молилъ да не създава по своето ведомство тоя прецедентъ. Нѣма, освенъ да се изпратятъ всички книжа предъ специалната комисия, която — убеденъ съмъ — нѣма да гледа мащехски интереситъ на предприемачитъ и ще намѣри начинъ да се излѣзе изъ това положение.

Сегга какво се иска? Санкциитъ по неизпълнение на договора, глобитъ, да се премахнатъ и да се продължатъ сроковетъ. Не сме властни ние, като Народно събрание, да направимъ това, ако искаме да зачитаме раздѣлението на властитъ въ тая страна. Иначе, г. г. народни представители, ние отиваме въ единъ кривъ пътъ. Недейте създава този прецедентъ, защото утре ще бѣдемъ наводнени съ заявления, които не можемъ да удовлетворимъ, и този законопроектъ ще остане като уникумъ. Г. министърътъ трѣбва да се съгласи, че по този начинъ не може да се законодателствува.

Азъ бихъ отишелъ по-нататкъ. Ако даже приемете, че Народното събрание трѣбва по форсе тажеуге да продължава сроковетъ и да унищожава законнитъ санкции, кой отъ васъ знае, че сжществуватъ такива форсе тажеуге-и? На Народното събрание доказано ли му е сжществуването на форсе тажеуге? Защото не е достатъчно само да се каже „форсе тажеуге“, а трѣбва и да се види има ли такива факти, които законътъ признава като форсъ-мажорни. Тукъ не е въпросъ само на справедливостъ. Народнитъ представители не сж поканени да даватъ тълкуване на думата форсе тажеуге. Това е законенъ терминъ, това е юридическо понятие. Каже ли се той, хората ще разбератъ

за какво се касае. Има толкова юрисконсулти въ Министерството на земледелието, които ще си дадат мнението. Отъ тази страна законопроектът не е даже проученъ.

Азъ бихъ молилъ да се удовлетвори искането, щото законопроектътъ да отиде въ комисията, където да се занимаемъ съ принципиалния въпросъ: можемъ ли конкретно да се занимаваме съ тия случаи предъ опасността, че, като почнемъ да законодателствуваме по този начинъ, първо, ще абдикираме отъ нашата власт, като законодатели, и, второ, ще накараме всички хора, които не сж могли да намърятъ пари въ банките или не сж могли да пласиратъ стокитъ си на пазара, или не сж могли да намърятъ вагони, за да пренесатъ стокитъ и т. н. — въ каквото положение се намиратъ $\frac{3}{4}$ отъ нашитъ търговци — да се обръщатъ къмъ Народното събрание.

Ето защо бихъ молилъ г. министра да се съгласи да не се приема сега законопроектътъ, защото ще направимъ пакостно дѣло.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на земледелието.

Министъръ Д. Христовъ: Г. г. народни представители! Мотивитъ, които приведе г. Мушановъ, не мога да сподѣля. А страхътъ му, че Народното събрание може често да се занимава съ такива случаи, е абсолютно неоснователенъ.

Г. г. народни представители! Превозването на дървени материалъ до пазарнитъ пунктове не става по тѣснолинейната желѣзница Сарамбей—Лявджене, а по главната съобщителна артерия, презъ която минава голѣмото количество отъ този материалъ, именно шосейния пътъ Батакъ—Брацигово—Пещера—Пазарджикъ, който пътъ бѣше разрушенъ отъ природни стихии. По тази само причина, ако даже нѣмаше никакви други причини, нѣма мислите, г. Мушановъ, че трѣбваше да пристѣпимъ къмъ санкции?

Н. Мушановъ (д): Г. министре! Комисията по чл. 180 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, която трѣбва да се произнесе, произнесла ли се е за този *force majeure*?

Министъръ Д. Христовъ: Въ министерството знаятъ, че трѣбва да изпълнятъ нареждането на поемнитъ условия, а тамъ нѣма предвидени форсъ-мажорни причини.

Н. Мушановъ (д): Произнесе ли се комисията?

Министъръ Д. Христовъ: Комисията не се е произнесла, защото нѣма предвидени форсъ-мажорни причини въ поемнитъ условия.

А. Томчевъ (д. сг): Грѣшите, г. Мушановъ. Двеѣ страни могатъ да договорятъ, че рискътъ отъ *force majeure* може да остане въ тежестъ само на едната страна. Тогава за какво ще ви послужи чл. 180?

Н. Мушановъ (д): Тогава, дайте ни поемнитъ условия. Ние нищо не знаемъ.

Министъръ Д. Христовъ: Затуй сме отнесли въпроса въ народното събрание.

Н. Мушановъ (д): Нищо не знае Народното събрание.

Министъръ Д. Христовъ: Когато азъ Ви правя тази декларация, на Васъ остава да вѣрвате, или да не вѣрвате. Направете справка.

Н. Мушановъ (д): Г. министре! Азъ говоря въ Ваша полза. Изпълнете закона, вѣрвайте въ законния пътъ.

Министъръ Д. Христовъ: Азъ обръщамъ внимание на народното представителство и на другъ единъ фактъ, който не може да не привлѣче неговото внимание.

Г. г. народни представители! Има извънредни обстоятелства, за които споменахъ преди малко — разрушенитъ пътища и невъзможностъ да се пренесатъ материалитъ. Освенъ туй, прирѣстътъ на онѣзи трупи, които не сж изсѣчени, ще бѣде въ полза на държавата. Има и друго обстоятелство, на което трѣбва да се обърне внимание. Ако приложимъ санкциитъ, тогава, следъ отнемането на предприятията отъ предприемачитъ, ние ще трѣбва да произведемъ нови търгове, а при произвеждането на нови търгове, при тази стопанска криза, за която постоянно ни

говорите, съкровището ще получи най-малко 25—30% по-малко, отколкото ако дадемъ една отсрочка отъ 6 месеци, при което държавата нѣма да изгуби нито единъ сантимъ. Ето какво е положението.

Повече отъ туй нѣма какво да кажа. Моля Народното събрание да се съгласи да приеме законопроекта на трето четене.

Отъ сговориститъ: Да се прекратятъ дебатитъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Нѣма 10 души да сж се изказали.

Има думата народниятъ представител г. Иванъ п. Янчевъ.

И. п. Янчевъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ ще бѣда кратъкъ, бѣдете спокойни.

Вече нѣколко случая имаме, при които превръщаме Парламента въ съдебна инстанция. Спомнете си случая за адвокатското възнапращане по дѣлото Рачо Петровъ. И преди още ние да се произнесемъ тукъ, да гласуваме това предложение въ Народното събрание, Върховниятъ касационенъ съдъ ни изпревари, като даде правилно тълкуване по въпроса и каза, че ние, народнитъ представители, нѣмаме право да влизаме въ прерогативитъ на съда. Защо и сега по единъ конкретенъ случай да се намисаме и обръщаме Парламента въ съдебна инстанция? Г. Мушановъ ви прочете изричния текстъ на закона за бюджета, отчетността и предприятията. Има изриченъ текстъ и въ закона за задълженията и договоритъ. Азъ мисля, че г. Христовъ е юристъ и разбира тази работа; и г. Хрелопановъ е юристъ, и не мога да се начудя какъ можете да искате да обръщате Парламента въ съдебна инстанция. Днесъ сж предствени шестъ случая за разглеждане, утре ще дойдатъ 10—20. А когато има прецедентъ, всички предприемачи въ България ще почнатъ да се отправятъ до Народното събрание, щомъ като имъ е конфискувано капарото, затова че сж нарушили поемнитъ условия. Тукъ не имъ е мѣстото; тѣ трѣбва да се обрънатъ къмъ Касационния съдъ, за да признае форсъ-мажорни обстоятелства и да се отмѣнятъ всички санкции, които имъ сж наложени. Тѣ, обаче, или избѣгватъ да водятъ дѣла, за да не плащатъ мита, или нѣкои г. г. депутати, изгубили нѣкое дѣло като адвокати въ нѣкоя съдебна инстанция, идватъ сега съ едно законодателно предложение да спечелятъ дѣлата си. По този начинъ не може да се законодателствува.

Ето защо азъ се обявявамъ противъ законопроекта. (Възражения отъ сговориститъ)

С. Мошановъ (д. сг): Посочете имената на хората и слушайте. Какъ можете така да говорите?

И. п. Янчевъ (з. в): Трѣбва да приемете поне предложението на г. Станко Панайотовъ.

М. Дочевъ (д. сг): Посочете имената на адвокатитъ.

К. Томовъ (з): Да се посочатъ тукъ имената на предприемачитъ, да видимъ кои сж.

М. Дочевъ (з. в): Тѣ сж въ законопроекта.

К. Томовъ (з): Нѣма ги въ законопроекта.

С. Мошановъ (д. сг): Трѣбва да посочите имената на адвокатитъ-депутати, които визирате. Така не се говори по адресъ на Ваши колеги, които сж тукъ и които също иматъ честъ. Тукъ има 80 души адвокати. Вие трѣбва да кажете за кого говорите.

И. п. Янчевъ (з. в): Какво да Ви кажа?

С. Мошановъ (д. сг): Кои сж адвокатитъ-депутати, които визирате.

И. п. Янчевъ (з. в): Азъ имамъ право да се съмнявамъ.

С. Мошановъ (д. сг): И ние можемъ да се съмняваме, че Вие сте вагабонтистъ и разбойникъ.

Г. Марковъ (з. в): Вие искате контрабанда да мине.

С. Мошановъ (д. сг): Тукъ се хвърля подозрение отъ г. п. Янчевъ върху народни представители адвокати. (Къмъ И. п. Янчевъ) Кажете кои сж. Ние сме 80 души адвокати, които държимъ за честта си. Азъ за честта си счулвамъ главата на човѣка. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

(Пререкания между Стойчо Мошановъ и Атанасъ Малиновъ. Около тяхъ идватъ мнозина народни представители. Шумъ)

Председателстващъ А. Христовъ (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Вие по този начинъ принизявате Парламента.

Г. Марковъ (з. в): А по кой начинъ ще го повдигнемъ?

Председателстващъ А. Христовъ: (Продължително звъни)

С. Мошановъ (д. сг): Цѣлъ денъ тероризирате Парламента. Ние нито сме умрѣли, нито имаме намѣрение да умираме — това да го знаете добре! Честта си, обаче, пазимъ и ще я защитаваме. (Глъчка)

Председателстващъ А. Христовъ: (Силно звъни) Моля, г-да, дайте ми възможностъ да действамъ.

Г. п. Янчевъ! Или ще подкрепите Вашето твърдение, или ще го оттеглите.

И. п. Янчевъ (з. в): Азъ ще се обясня. (Глъчка)

Г. г. народни представители! Азъ ви моля да ми дадете възможностъ да се обясня. Ако споменахъ, че нѣкой може да постѣпва така, то бѣше, защото се съмнявамъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Съмнения тукъ не може да се лансиратъ презъ купъ за прошъ. Всѣко съмнение да бѣде обосновано.

И. п. Янчевъ (з. в): Основание, за да се съмнявамъ въ случая, ми дава законодателното предложение, което бѣше внесено тукъ, въ Парламента, по поводъ адвокатското възнапращане по дѣлото на Рачо Петровъ. Вие си спомняте случаятъ какъвъ бѣше: дѣлото бѣше се гледало въ сѣда, и следъ като въпросътъ бѣ разрешенъ по единъ начинъ, тукъ се внесе законодателно предложение. Следъ туй, разбира се, Касаціонниятъ сѣдъ ни изпревари и разреши въпроса. Това бѣ моята мисль. Азъ не казвамъ, че нѣкой депутатъ ...

Н. Кемилевъ (д. сг): Какво общо има дѣлото на Рачо Петровъ съ подозренията, които лансирате тукъ, че нѣкои народни представители отъ болшинството, по професия адвокати, чрезъ законодателни предложения вършатъ свои лични работи? Хайде холанъ!

С. Омарчевски (з. в): Никой не е казалъ за народни представители.

С. Мошановъ (д. сг): Какъ не е казалъ? Точно това кава.

Н. Кемилевъ (д. сг): Никой не може да прави предложение въ Народното събрание, ако не е депутатъ. Това знаете сами. Само оскърбявате хората!

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Р. Василевъ (д. сг): Г. министре! Съгласете се да се върне законопроектътъ въ комисията, за да се разсѣятъ тия подозрения, които се лансиратъ. За Ваша честъ и за честта на Парламента, съгласете се. Недейте да оставяте съмнения, че има кой знае какво нѣщо.

Министъръ Д. Христовъ: Цѣли десетъ дни тукъ говориха за законопроектъ за измѣнение на закона за т. з. с. и повдигнаха цѣла редица съмнения. Вие сами бѣхте свидетели на зрелищата, които се създадоха. Но нищо отъ това, което тия господа (Сочи земледѣлцитѣ) подхвърлятъ тукъ, не могатъ да го докажатъ.

Н. Мушановъ (д): То е затуй, защото Вие не внасяте тукъ въпроситъ съгласно законитъ въ страната. Зачитайте Народното събрание и не го занимавайте съ такива въпроси.

Т. Г. Влайковъ (д. сг): Г. министре! Нека се върне законопроектътъ въ комисията по Министерството на земледѣлието.

Министъръ Д. Христовъ: Добре, азъ се съгласявамъ да отиде законопроектътъ въ комисията по Министерството

на земледѣлието и държавнитѣ имоти, но при едно условие, че вие (Сочи земледѣлцитѣ) ще дойдете тамъ да изкажете не само вашитѣ подозрения и съмнения, но и да ги аргументирате. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Разбира се.

Н. Кемилевъ (д. сг): А, разбира се! Пакъ ще кажете, че сте имали частно събрание, затова не сте могли да дойдете.

Отъ сговориститѣ: Нито единъ нѣма да дойде въ комисията.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, г-да, ще се гласува.

Който приематъ направеното предложение, законопроектътъ да се изпрати въ комисията по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, моля, да вдигнатъ рѣжа. Мнозинство, Събранието приема.

С. Мошановъ (д. сг): Ама и п. Янчевъ да дойде въ комисията.

Председателстващъ А. Христовъ: Пристѣпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — **трето четене законопроекта за гражданското сѣдопроизводство.**

Понеже г. министърътъ на правосѣдието отсъствува, ще изоставимъ разглеждането на тая точка.

Пристѣпваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ — **докладъ на комисията по Министерството на правосѣдието по въпроса за личното задържане на народния представител Аврамъ Стояновъ.**

Комисията по Министерството на правосѣдието не се е събрала. Обещава утре да се събере и тогава ще докладва. Затова ще изоставимъ за сега тая точка.

Пристѣпваме къмъ точка пета отъ дневния редъ — **второ четене законопроекта за измѣнение закона за трудовитѣ земледѣлски стопанства.**

Министъръ Д. Христовъ: Докладътъ още не е раздаденъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Понеже не е раздаденъ докладътъ, минаваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ — **първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за морската търговия.**

И. п. Янчевъ (з. в): Г. министърътъ на търговията го нѣма.

Председателстващъ А. Христовъ: Понеже г. министърътъ на търговията отсъствува, изоставяме разглеждането и на тая точка отъ дневния редъ.

Пристѣпваме къмъ точка девета отъ дневния редъ — **първо четене законопроекта за „Посмъртенъ фондъ“ на служителитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение.**

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ С. Ряковъ (д. сг): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 18)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако вземамъ думата по този законопроектъ, то е за да подчертая едно положение, което заслужава да бѣде подчертано въ Парламента. Преди нѣколко дни вие чухте разискванията по различнитѣ литания къмъ министра на народното просвѣщение въ свръзка съ дейността на министерството по съкращението на учителския персоналъ, на закриването на нѣкои училища и, отъ друга страна, въ връзка съ дейността на управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ, който чрезъ неговия органъ гърмѣше ежедневно въ всѣки брой, какво Министерството на народното просвѣщение, респективно днешниятъ министъръ, не полагало никакви грижи за учебното дѣло въ страната, а още по-малко за българския народенъ учител. Нѣщо повече. Азъ имахъ случай да ви прочета една статия, писана отъ единъ нашъ професоръ, членъ на управителния комитетъ на този съюзъ, въ която статия той таксува почти всички бивши министри или всички, бихъ казалъ азъ, като сѣкни затуй, защото тѣ не правѣли нищо за учебното дѣло и за благоденствието и подобрението сѣдбата на българския народенъ учител.

Е добре, независимо от многото законопроекта, които сегашният Парламент прокара и с които се целеше подобрене на материалното, било на моралното положение на българския народен учител, вие виждате, че днес се внася нов законпроект за посмъртен фонд за служителите при Министерството на народното просвещение. Този законпроект, г. г. народни представители, иде по-скоро да урегулира едно съществуващо положение по фонда за социално и културно подпомагане на учителите. Миналата година ние прокарахме едно положение в бюджета на този фонд, по силата на което за всеки учител, който, бидейки на служба, почине, на семейството му или на неговите наследници, които сж се грижили за неговото погребение и лѣкуване, се дава една помощ в размер на 20.000 л. Така че фактически този законпроект иде да узакони едно съществуващо положение и, нѣщо повече, да го разшири в известни отношения. Не мога лично аз — а вѣрвам, че ще бѣда изразител на мнението на цѣлия Парламент — да не изкажа благодарност на г. министра за внасянето на този законпроект. Нуждата от него, г. г. народни представители, не вѣрвам да отрече никой, защото общопризната истина е, че българският народен учител не е платен достатѣчно; материално той не е добре поставен. И независимо от туй, дали на прижити на Парламент и на държава учителят отговаря с максимум усилия, труд, разбираня, привѣрзаност къмъ държавата или не, ние ще изпълнимъ дълта си къмъ българския народен учител, безъ да държимъ смѣтка за отдѣлни организации или отдѣлни лица, които днес се кичатъ с титула, че го представляватъ, но които, безспорно, въ сѣщность не представляватъ българския народен учител.

Това, което се прави и ще се прави за българския народен учител, то ще бѣде изразъ на дълбокото убеждение и съзнание и въ управлението, и въ Парламента, че трѣбва да се положатъ грижи за народния учител, за учителя на децата на българския народ, за учителя на младото поколение. Азъ искамъ да отбележа само едно-две съществени положения, които да се иматъ предъ видъ при разглеждане на законпроекта отъ комисията, защото съмъ убеденъ, че г. министърътъ ще се съгласи, следъ като се гласува на първо четене, законпроектътъ да се изпрати за разглеждане въ комисията.

За менъ се слага единъ принципиаленъ въпросъ: дали ще може по този законпроектъ и сѣрѣдствата, с които се разполага, да се включатъ и пенсионирани учителя въ категорията на онѣзи, които ще бѣдатъ подпомагани отъ посмъртния фондъ. Безспорно, въ мотивитъ на законпроекта, въ отдѣлни изявления на г. министра, както и въ едно изложение, направено неотдавна отъ министерството, се каза, че тоя въпросъ е билъ обсъжданъ, обаче не могатъ да се намѣрятъ достатѣчно сѣрѣдства, които да дадатъ възможностъ да се изпълни и това желание на министерството — въ категорията на тия, които ще се ползватъ отъ посмъртния фондъ, да бѣдатъ включени и пенсионирани досега учители. Менъ ми се струва, че ако този въпросъ се пообсъди повече, би могло да се дойде до неговото рационално разрешение; биха могли да се намѣрятъ начини и сѣрѣдства, които да позволятъ, щото отъ посмъртния фондъ да се ползватъ и учителите-пенсионери, онѣзи, които въ продължение на десетки години сж жертвували своето здраве и своитъ усилия, за да дадатъ всичко, което сж могли да дадатъ, като хора, като държавни служители и като народни будители на държава и народ — да се даде една малка помощ на онѣзи, които тѣ се оставятъ следъ смъртта си и които, безспорно, въ повечето случаи ще бѣдатъ недостатѣчно материално осигурени.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, азъ не знамъ защо ще трѣбва да се изключи отъ участие въ този фондъ онзи учител, който е излѣзълъ въ пенсия, който е билъ уволненъ, да кажемъ, 10 дни преди влизането на този законъ въ сила, а да бѣде включенъ въ участие въ този фондъ онзи учител, който ще бѣде уволненъ 10 дни следъ влизането на закона въ сила! Първиятъ, който е ималъ нещастieto да бѣде уволненъ или е билъ принуденъ да напусне учителското призвание нѣколко дни, месецъ, два или година преди влизането на този законъ въ сила, той ще бѣде лишенъ отъ правото да участвува въ този фондъ, и неговитъ наследници да получатъ онова, което се предвижда по него, а наследниците на онзи, който ще се уволни следъ влизането на закона въ сила, ще иматъ това право, макаръ учителятъ да е участвувалъ само с нѣколко вноски въ фонда. Споредъ менъ, онзи, който е уволненъ и пенсиониранъ преди влизането на закона въ сила, би мо-

гълъ да участвува въ фонда, като плаща вноскитъ си като пенсионеръ. Азъ не намирамъ сериозни аргументи, за да може да се пледира да бѣдатъ включени въ този фондъ всички чиновници, които днес сж на служба по Министерството на народното просвещение, а онѣзи, които сж напустили службата си наскоро преди влизането на закона въ сила, да бѣдатъ изключени. И азъ смѣтамъ — така, както се лансира и отъ известни сѣрѣди на учителството, така, както сж този въпросъ се е занимавалъ специално и Съюзътъ на класнитъ учители — че би могло да се направи нѣщо, като пенсионеритъ учители внасятъ една глобална сума още презъ течение на първата година, извънъ вноскитъ, които ще трѣбва да правятъ на общо основание, както всички, които се включватъ въ този фондъ. Смѣтамъ, че по този начинъ ще може да се намѣрятъ сѣрѣдства, които да ми позволятъ да включимъ въ този фондъ и онѣзи, които сж напустили държавната служба и сж пенсионирани преди влизането въ сила на този законъ.

Но за мене се слага и единъ другъ въпросъ: ще трѣбва ли и може ли да се включатъ въ този посмъртенъ фондъ всички служители по Министерството на народното просвещение? И нека ми бѣде позволено още тукъ, когато говоря по принципъ върху този законпроектъ, да направя известна резерва въ това отношение.

Мене ми се струва, че би било по-правилно, по-целесѣобразно да бѣде учреденъ този фондъ само за ония служители по Министерството на народното просвещение, които сж учители или които засматъ длѣжностъ, произхождаща отъ учителска, но не и всички служители, които получаватъ заплатата по бюджета на това министерство и служатъ по неговото ведомство. Защото, ако приемемъ положението, което законпроектътъ приема, доколкото не ме лѣже паметта, ние ще влѣземъ въ противоречие съ закона, учредяващъ фонда за културно и социално подпомагане на учителите, сѣрѣдствата на който фондъ ще бѣдатъ основниятъ капиталъ на този посмъртенъ фондъ. Сѣрѣдствата отъ фонда за културно и социално подпомагане на учители, споредъ съществуващото положение, не могатъ да бѣдатъ давани за единъ фондъ, отъ който ще се ползватъ всички държавни служители по Министерството на народното просвещение. Ето защо, най-малкото, налага се новиятъ законъ да бѣде съобразенъ съ съществуващитъ законоположения. Ще бѣде по-целесѣобразно, по-оправдано, ще бѣде въ унисонъ съ съществуващия вече фондъ за социално и културно подпомагане на учителите, отъ който една голѣма сума ще се вземе за подпомагане посмъртния фондъ, ако последниятъ фондъ служи за подпомагане наследниците само на учителите и на онѣзи, чиято длѣжностъ произхожда отъ учителска. Иначе основателно ще се създаде известно недоволство и у служителитъ по други ведомства, независимо отъ оная формална прѣчка, която посочихъ, а именно, че ще се влѣзе въ конфликтъ, доколкото паметта не ме лѣже, съ съществуващитъ законоположения, за които споменахъ.

Г. г. народни представители! Молейки ви да приемемъ по принципъ законпроекта и да поздравимъ инициативата на министерството и заявявайки, че ще гласувамъ за законпроекта, азъ искамъ да вѣрвамъ, че това нѣма да бѣде последното мѣроприятие на министра на народното просвещение — билъ той днешниятъ, или утрешниятъ, или който и да билъ — сж което се полагатъ грижи за българския народен учител, за да може отъ своя страна и държавата съ право да иска отъ него онова, което той е длѣженъ да даде за младото поколение, за подрастващитъ генерации, за културното повдигане на българския народъ, за процѣтяването на нашата нация и на нашата държава.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Христо Мариновъ.

Х. Мариновъ (з. в): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Законпроектътъ, който ни е представенъ на разглеждане, урежда една материя, която, макаръ да не е уредена съ специаленъ законъ досега, сѣ урежда съ бюджета на фондодетъ за 1929/1930 г. Въ този бюджетъ по единъ параграфъ се предвижда сумата 2.300.000 л., като се дава право на Министерството на народното просвещение да отпуска на наследниците на всѣки умрѣлъ учител презъ време на службата помощ отъ 20.000 л. Сжщата помощ се предвижда да се дава и по разглеждания сега законпроектъ.

Създаването на посмъртенъ фондъ за всички държавни служители досега не е било уредено съ законъ у насъ. Отдѣлнитъ професионални организации на чиновницитъ отъ различнитъ браншове на управлението, по своя инициатива сж си създавали посмъртни каси възъ основа

принципа на взаимопомощта. Така, напр., на семействата на починали организирани учители от Българския учителски съюз последният отпуска една сума от 10.000 л. посмъртна помощ. Българските свещеници тоже имат посмъртна каса, която отпуска около 20.000 л. посмъртна помощ на семействата на починалите свещеници. Също такава каса имат и чиновниците по българските държавни желъзници. Такъв фонд, пакъ доброволно създаденъ, а не уреденъ съ законъ, иматъ и българските лесовъди, като се отпуска 20.000 л. помощ. Та, казвамъ, тази материя досега не е била уредена съ законъ, а отдълнитъ организации сами сж си създавали такива посмъртни фондове, уредени съ специални правилници.

Днесъ Министерството на народното просвѣщение иска да уреди съ законъ посмъртна каса за учителитъ. Азъ не мога да разбера каква нужда налага да се внася този законопроектъ при наличността на единъ фондъ за социално и културно подпомагане на учителитъ, който развързва рѣшетъ на министерството. Този законопроектъ, дълбоко вѣрвамъ, ще създаде едно брожение всрѣдъ чиновниците отъ другитъ ведомства. Този въпросъ трѣбва да се уреди съ единъ законъ, който да обхваща цѣлото държавно наемничество.

Въпросътъ за посмъртенъ фондъ за българскитъ учители е тѣсно свързанъ съ голѣмата проблема за заплатитъ на държавнитъ чиновници въобще. По този въпросъ, както въ тая Камара, така и въ миналата, особено при разглеждане на бюджетитъ на отдѣлнитъ министерства, винаги се е повдигалъ споръ. Винаги се е говорило, че заплатитъ сж малки, че чиновническитъ кадъръ въ нашата страна е голѣмъ. Ние всѣкога сме твърдѣли, че чиновничеството въ нашата страна, особено следъ 9 юний, е увеличено. Ние всѣкога сме твърдѣли, че държавното наемничество е раздѣлено на две категории: докато една категория получава грамадни заплати — това сж тѣй нареченитъ висши бюрократи — другитъ чиновници, служителитъ въ различнитъ ведомства, получаватъ мизерни заплати, които едва имъ стигатъ за насѣщния хлѣбъ.

С. Рясковъ (д. ст): Язкъ, че си бившъ даскалъ!

Х. Мариновъ (з. в): Така, напр., единъ раздавачъ по телеграфо-пощенското ведомство получава 1.400 л. месечно. Раздѣлени на 30 дена, ще видите, че тая заплата не му е достатъчна само да си купи хлѣбъ. Ако ли има многочислено семейство, не знамъ какъ този човѣкъ проживѣва. Другата категория чиновници, въ сравнение съ онова, което сж получавали преди войната, може би сега да получаватъ по-малко, обаче тѣ сж, тѣй да се каже, щастливи чиновници въ нашата страна. Ние всѣкога сме искали да се разреша чиновническиятъ въпросъ, особено да се задоволи дребното чиновничество, което представлява $\frac{2}{3}$ отъ цѣлото чиновничество въ страната. Обаче презъ управлението на Сговора този въпросъ не се постави на разрешение досега и винаги отъ тая страна. (Сочи болшинството) сж оставали глухи на воплитъ, на стенанията на дребнитъ чиновници. Тамъ е причината и на корупцията, за която всѣки день съобщаватъ вестницитъ. Когато държавното наемничество изнемогва, естествено, ще има и корупция.

Министъръ Н. Найденовъ: Приказки на едро!

Х. Мариновъ (з. в): Какво се иска да се уреди съ този законопроектъ, който е предметъ на нашето разглеждане? Искане като първа вноска въ фонда да се взематъ въ предѣление на нѣколко десетилѣтия по 3.000.000 л. отъ „Фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ“. Интересно е да се знае, отъ кѣде се взематъ срдѣствата за този фондъ. Най-голѣмата частъ отъ срдѣствата за „Фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ“ се взематъ отъ училищнитъ имоти, опредѣлени по чл. 106 отъ по-ранния законъ за народната просвѣта. Вие знаете каква роля играятъ училищнитъ имоти. Тѣхното предназначение е да дадатъ възможностъ на държавата да отдѣли една частъ отъ тѣхнитъ приходи за посрѣщане на цѣлитъ, които трѣбва да бѣдатъ преди всичко цели на държавата. Обаче презъ 1925 г., когато се прехвърли изплащането на учителскитъ заплати върху държавата, това стана по начинъ такъвъ, че се скри отъ очитъ на българския народъ, направи се една политика само, като се каза, че въ бѣдеще заплатитъ ще се изплащатъ не отъ общинитъ, а отъ държавата. Тази материя се уреди, като се измени чл. 58 отъ стария законъ за народното просвѣщение, и за учителскитъ заплати започнаха да се

удържатъ 30% отъ врѣхнинитъ, които събираха общинитъ отъ данѣкъ заняти, отъ поземелния данѣкъ и цѣлия общински налогъ, който дотогава се даваше на общинитъ. По таквъ начинъ се създаде фондътъ „Учителски заплати“ при министерството, отъ който се изплащатъ заплатитъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Държавни приходи има, които се даватъ за тая цѣль.

Х. Мариновъ (з. в): Азъ знамъ, че има такива, но не е сега време да се приказва по това.

Министъръ Н. Найденовъ: А защо разправяте?

Х. Мариновъ (з. в): Съ промѣната на закона за народната просвѣта се учреди и фондътъ за социално и културно подпомагане на учителитъ. Важно е откъде се събиратъ срдѣствата за този фондъ.

(Председателското мѣсто заема председателятъ)

Интересно е да се знае какво представлява този „Фондъ за социално и културно подпомагане на учителитъ“ и какво е неговото положение въ настоящия моментъ. На 1 април 1929 г. неговиятъ капиталъ е възлизалъ на сума 19.200.000 л. Разходитъ, които сж направени по този фондъ за 1928/1929 г., сж били следнитъ: за постройка на санаториумъ въ Лѣджене — 1.600.000 л.; за постройка на почивна станция въ Панагюрище — 924.000 л.; за пострадалитъ отъ земетресението — 940.000 л.; за стипендии на деца на учители — 1.086.000 л.; за субсидии на научни трудове на учители — 194.000 л.

Главната частъ отъ приходитъ — 5% отъ училищнитъ имоти — възлиза на 6.303.000 л. Другитъ приходи сж: половинъ на сто отъ фонда „Учителски заплати“ — около 227 хиляди лева; фондови марки — 531.000 л. и лихви 765.000 л. Значи, цѣлния приходъ на „Фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ“ презъ 1928/1929 г. възлиза на 9.800.000 л., а разходътъ — на 5 милиона лева. Остатъкътъ отива къмъ капитала на фонда. Презъ тая година, обаче, едвали ще постѣпятъ 9 милиона лева приходи, а разходитъ ще сж колкото приходитъ, тѣй че едвали ще остане нѣщо за увеличаване капитала на фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ.

Министъръ Н. Найденовъ: И този въпросъ не сте проучили.

Х. Мариновъ (з. в): Тия данни съмъ взелъ отъ Вашето министерство. Цифритъ ми сж дадени отъ тамъ. Ако сж ме излъгали, не знамъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Тѣ сж Ви дали вѣрни данни, но Вие не сте ги разбрали.

И. Лѣкарски (д. ст): Преди всичко, училищнитъ имоти се увеличаватъ всѣка година, значи, и наемитъ отъ тѣхъ се увеличаватъ, следователно, ще се увеличаватъ и постѣпленията въ фонда отъ тия имоти.

Х. Мариновъ (з. в): Интересно е какъ се събиратъ отъ училищнитъ имоти тия суми за фонда. Въ началото на образуването на фонда сж постѣпвали много малко суми. Въ последно време, обаче, фондътъ гласува всѣка година по една сума отъ 40.000 л., която се дава на отдѣлението за прѣкитъ данѣци, кѣдето се разпредѣля между държавнитъ бирници, за да събиратъ тѣ по езекутивенъ начинъ приходитъ на фонда.

Г. г. народни представители! Фондътъ за социално и културно подпомагане на учителитъ има своето предназначение, и неговитъ срдѣства не могатъ да се употребяватъ за други цели, както се иска това съ настоящия законопроектъ — за посмъртенъ фондъ на учителитъ. Азъ смѣтамъ, че държавата, ако трѣбва да уреди съ законъ посмъртенъ фондъ за учителитъ, не би трѣбвало да взема срдѣствата за този фондъ отъ другъ фондъ, който има своето предназначение. Ако държавата иска да подкрепи българскитъ учители, трѣбва да отдѣли отъ своитъ срдѣства за този фондъ, а не да взема отъ другъ фондъ, срдѣствата на който принадлежатъ на българскитъ училища, и да създава по този начинъ нови чиновници, нови разноски за канцеларски и т. н.

Вънз отъ това, като уредимъ посмъртенъ фондъ само за учителитъ — казахъ го по-рано, ще го повтора и сега — съ това ние ще създадемъ антагонизмъ между учителитъ и останалото държавно наемничество, което съ право ще каже: „Защо уреждате посмъртенъ фондъ само за учителитъ? Ние не сме ли български служители? Нима ние нѣмаме нужда отъ подкрепата на държавата, нима ние не мремъ?“ И може би въ непродължително време предъ насъ ще се сложи другъ законопроектъ за създаване посмъртенъ фондъ за чиновници отъ друго ведомство. Ако искаме да уредимъ този въпросъ, трѣбва всички подобни фондове, образувани въ отдѣлнитъ ведомства, държавата да ги обобщи въ единъ фондъ, и срѣдствата за него да се черпятъ оттамъ, откъдето сѣ черпени досега — отъ доброволнитъ помощи, като се удържатъ тѣ отъ заплатитъ или пъкъ се внасятъ доброволно. И нека този фондъ, общъ за всички служещи, се поеме отъ държавата, за да може да се премахнатъ всички борби, които съществуватъ между отдѣлнитъ ведомства за такива фондове. По такъвъ начинъ ще стѣпимъ на една принципна база и ще уредимъ този въпросъ за всички ведомства. Това ще бѣде една политика завършена, а нѣма да бѣде разхвърлена и откъсната, както е съ внесения законопроектъ.

Въ Камарата е внесенъ и другъ единъ законопроектъ — за пенсиитъ на адвокатитъ въ България. Азъ вѣрвамъ, че и той ще мине презъ Камарата, ще се одобри.

К. Марковъ (д. сг): Не е внасянъ такъвъ законопроектъ. Недейте приказва само.

Х. Мариновъ (з. в): Внесенъ е. — Г. г. народни представители! Тукъ често се говори, особено отъ министра на търговията, че въ България имаме отлично социално законодателство. Камарата всѣки день регистрира социални закони, които сѣ минали презъ Международното бюро на труда въ Женева, всѣки день българскиятъ Парламентъ се грижи за една частъ отъ българското наемничество — за българскитъ чиновници. Той се погрижи даже за българскитъ адвокати. Обаче това социално законодателство, съ което налѣво и надѣсно се парадиратъ, съ което се прави политика, не е пълно, защото не включва оная частъ отъ българския народъ, ония български синове, които всѣкога, когато е ставало нужда, сѣ излагали гърдитъ си за спасяване на отечеството; ония български синове, които денонощно работятъ и творятъ блага на тая държава; ония български синове, които съ своитъ плещи подхранватъ финансово и стопански българската държава, които съставляватъ три четвърти — да не кажа повече — отъ българскитъ граждани. Това сѣ българскитъ селяни, това сѣ ония селяни, които владѣятъ срѣдно до 50 декара земя; това сѣ ония селяни, на които на старини имъ остава само едно — да умратъ въ мизерия; това сѣ ония български граждани, които денонощно работятъ, които денонощно творятъ богатства.

М. Мотевъ (д. сг): Ти нѣмашъ нищо общо съ тѣхъ. Пратили те наука да следвашъ, а правишъ политика.

Х. Мариновъ (з. в): Азъ не ща да ме учишъ ти.

М. Мотевъ (д. сг): Азъ ще те науча и ще ти кажа.

Х. Мариновъ (з. в): Не искамъ наука отъ тебъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: (Къмъ М. Мотевъ) Какво учи, какъвъ е?

М. Мотевъ (д. сг): Студентъ е.

Х. Мариновъ (з. в): Българскиятъ Парламентъ винаги е оставалъ безчувственъ къмъ тоя въпросъ. Българското социално законодателство нѣма да бѣде пълно дотогава, докато въ него не се уреди въпросътъ за застраховката на българскитъ селяни. Ние винаги сме издигали гласъ въ Парламента за уреждане чашъ по-скоро на тоя въпросъ. Ние смѣтаме, че Парламентътъ, който се грижи да уреди старинитъ на много съсловия, не само на чиновничеството, има върховенъ дългъ да уреди, преди всичко, старинитъ на творцитъ на блага въ тая държава.

М. Мотевъ (д. сг): Нѣма да те оставя да плачешъ за менъ, защото съмъ селянина. Разбери тази работа!

Г. Марковъ (з. в): Той за тебе не се грижи, не бой се. Ти доста добре самъ си се погрижилъ за себе си.

Д. Даскаловъ (з. в): (Къмъ М. Мотевъ) Остави тѣзи работи, ти не ги разбирашъ. За тебъ — да има кръчма.

М. Мотевъ (д. сг): А ти много ги разбирашъ. Тровите душата на селянина — това правите вие.

Д. Дерлипански (з. в): Я излѣзъ на трибуната, да те чуемъ какво ще кажешъ.

Министръ Д. Христовъ: Е, не е такъвъ голѣмъ ораторъ като Васъ!

Х. Мариновъ (з. в): Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че въпросътъ за единъ посмъртенъ фондъ трѣбва да се уреди, обаче отъ фонда за социалното и културно повдигане на учителитъ не трѣбва да се черпятъ суми.

М. Мотевъ (д. сг): За репарациитъ нѣма ли да кажешъ нѣщо?

Х. Мариновъ (з. в): Законътъ трѣбва да бѣде общъ за цѣлото държавно наемничество; трѣбва да се събератъ въ едно всички срѣдства, които се даватъ отъ държавата и нейнитъ наемници, и съ единъ общъ законъ да се уреди тази материя. Азъ смѣтамъ, че по такъвъ начинъ ще туримъ точка на този въпросъ и ще имаме едно прегледно законодателство по тая материя. Но така, както се урежда сега този посмъртенъ фондъ, като се черпятъ срѣдства отъ другъ специаленъ фондъ, съ това ще дадемъ възможностъ на останалото държавно наемничество да започне борба, която нѣма да бѣде въ интересъ нито на Камарата, нито на обществото. Нека не се подхранватъ държавнитъ наемници, че могатъ да изнасилватъ Парламента, че могатъ да търсятъ за своитъ фондове ресурси отъ други съществуващи фондове.

Азъ искамъ да протестирамъ противъ тая слабостъ на Камарата, която отъ 9 юний насамъ е създала голѣмъ брой фондове, които даватъ възможностъ на държавни наемници да спекулиратъ съ фондоветъ — фондове, които не изпълняватъ своето предназначение, фондове, които изчерпватъ срѣдствата на баталясалитъ селски общини и не имъ даватъ възможностъ съ срѣдствата, които събиратъ, да прокарватъ оная политика, която е присѣща на българското село.

М. Мотевъ (д. сг): Твоя работа ли е да приказвашъ за българското село?

Х. Мариновъ (з. в): Азъ изразявамъ мнението на парламентарната група, отъ която изхождамъ.

Завършвайки, азъ моля народното представителство да уреди въпроса общо за всички държавни наемници.

И. Лѣкарски (д. сг): На коя парламентарна група изразявате мнението?

Х. Мариновъ (з. в): На земледѣлската парламентарна група, нима не я знаете? — Ние протестираме противъ това ограбване срѣдствата на българскитъ общини за създаване фондове, които иматъ за целъ да подобрятъ положението на държавното наемничество. Нека българската държава да подобри материалното положение на учителитъ отъ своитъ срѣдства, затуй защото половината и повече отъ половината срѣдства за поддържане българскитъ селски училища се черпятъ отъ баталясалитъ селски общини. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

И. Лѣкарски (д. сг): Сте ли противъ законопроекта, г. Мариновъ?

Х. Мариновъ (з. в): Азъ не съмъ противъ законопроекта, но искамъ да не се черпятъ срѣдствата отъ фонда за социално и културно подпомагане на учителитъ.

Министръ Н. Найденовъ: Тогава не знаете какво поддържате.

Х. Мариновъ (з. в): Защо да не зная?

Министръ Н. Найденовъ: Противъ законопроекта ли сте?

Х. Мариновъ (з. в): Азъ казахъ, че трѣбва да се мисли не само за учителитъ, а за всички държавни наемници.

Министъръ Н. Найденовъ: Сте ли противъ внесения законопроектъ?

Х. Мариновъ (з. в): Противъ съмъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Така кажете, да бъдемъ наясно. Вие смѣтате, че фондътъ за социално и културно подпомагане на учителитѣ е ограбване на общински сръдства. И тази констатация права.

Х. Мариновъ (з. в): Откъде черпите сръдствата?

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ ще Ви отговоря. Правя, обаче, и тая констатация, че това е Ваше гледище.

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Досю Негенцовъ.

Д. Негенцовъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Трѣбва да се признае, че внесенитъ законопроектъ зачеква голѣмия въпросъ за осигуровката на нашитѣ държавни служители. Може би по-добре би било ако въпросътъ за посмъртната помощъ на учителитѣ се уредѣше съ единъ общъ посмъртенъ фондъ за всички държавни служители, обаче отъ това далечъ не следва, че можемъ и бихме имали право да се обявимъ принципно противъ инициативата, която въ дадения случай се очертава съ внесения законопроектъ за посмъртенъ фондъ за служителитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение. Но изглежда, че осигуровката на служителитѣ по отдѣлнитѣ ведомства по-рационално би могла да се постигне по пътя, тъй да се каже, на отдѣлното, частичното, сепаративно действие. Помена се, че отдѣлни ведомства сж взели инициатива — и съ право — за осигуровка на тѣхнитѣ служители. Безспорно, въпросътъ не се касае за пенсиониране на държавнитѣ служители, а за даване посмъртна помощъ на семейството на починалъ държавенъ служителъ, въ случая на починалъ учителъ.

Г. г. народни представители! Азъ дължа да заявя, че посрѣщамъ най-радушно инициативата, която е намѣрила практически изразъ въ внесения законопроектъ за „Посмъртенъ фондъ“ за служителитѣ по Министерството на народното просвѣщение. Азъ не смѣтамъ, че влизамъ въ нѣкакво противоречие и че мога да дамъ основание за намекъ отъ една или друга страна, ако въпрѣки всички наши натяквания къмъ Министерството на народната просвѣта и къмъ г. министра на народната просвѣта, декларирамъ, че все пакъ отъ страна на Министерството на народната просвѣта идатъ инициативи, които могатъ само да бждатъ насърчени.

Отъ много години ние сме искали създаването както на „Фонда за социалното и културно подпомагане на учителитѣ“, така и на „Посмъртенъ фондъ“. Азъ имамъ смѣлостъ да заявя открито, че този законопроектъ се дължи въ голѣма степенъ на въздействието, което организираното учителство отъ дълги години е оказвало върху министерството да предприеме подобна инициатива. Нѣщо повече. Преди три години, когато въ Висшия учебенъ съветъ разглеждахме правилника за управлението на „Фонда за социалното и културно подпомагане на учителитѣ“, инициативата за основаването на посмъртенъ фондъ не бѣ възприета отъ министерството. Смѣташе се, че основаването на такъвъ фондъ е абсолютно невъзможно, или, най-малко, неудобно, или много мъчно изпълнимо. Днесъ, за честъ на министерството, сме сезирали съ този законопроектъ, който ние можемъ да подкрепимъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. Негенцовъ! В. „Съзнание“ отрече „Фонда за социалното и културно подпомагане на учителитѣ“ само защото Българскитъ учителски съюзъ нѣмалъ представителъ въ неговото управление. Вие заявихте, че нѣма да сътрудничите на министерството, ако нѣмате представителъ въ управлението на този фондъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Г. Лѣкарски! Вие можете да говорите каквото щете. Това, което казвате, не е истина.

И. Лѣкарски (д. сг): Паметта ми не ме лъже. Азъ мога да подкрепя това си твърдение съ цитати.

Д. Негенцовъ (с. д): И въ заседанията на Висшия учебенъ съветъ, и въ всички свои действия ние сме били последователни. Създаването на тоя фондъ е необходимостъ — това сме поддържали, поддържаме го и днесъ и ще продължаваме да го поддържаме. Но ако Вие смѣтате,

че съ този въпросъ, можете да правите реклама за себе си, Вие се лъжете.

И. Лѣкарски (д. сг): Не искамъ да си правя реклама, но азъ искамъ да подчертая една истина, че министерството се грижи за подобрене положението на учителитѣ.

Д. Негенцовъ (с. д): Азъ дължа да подчертая, г. г. народни представители, че посрѣщамъ законопроекта радушно. Азъ зная въ какво положение е нашето учителство; азъ никога нѣма да забравя ония тежки дни, които е преживѣло нашето учителство. Въ този моментъ у менъ се събуждатъ спомени за два смъртни случая. Една нещастна македонка учителка умрѣ въ болницата и нѣмаше кой да я погребее. Случайно намѣрили въ нейната чанта в. „Съзнание“ и управлението на болницата се отнесе до нашия съюзъ, пита ни какво да прави, защото никой не я потърсилъ. Въпрѣки че нѣмахме сръдства за такива случаи, на свой рискъ ние, управлението на съюза, я погребаме. Преди три години умрѣ единъ нещастенъ учител въ София и за да го погребемъ, трѣбваше да събираме помощи. Това е унижително и оскърбително и за учителство, и за министерство, и за държава. Тия факти бѣха достатъчно силни, за да накаратъ управлението на съюза по своя собствена инициатива преди три години да създаде единъ фондъ траенъ, стабиленъ, твърдъ, съ който да може да се обезпечи при смъртта на всѣки организиранъ учителъ помощъ за семейството му 10.000 л. И днесъ инициативата на държавата да се дава помощъ на семейството на починалъ учителъ е само добре дошла и тя не може да бжде посрещната въ никой случай отрицателно, както вие сте свикнали да ни обвинявате въ всички случаи. Ако е въпросъ да се правятъ агитации, да се търсятъ поводи за обвинения, то е друго. Но трѣбва да се признае, че когато инициативата за създаване посмъртенъ фондъ бѣ подета отъ насъ въ Висшия учебенъ съветъ, хората около министерството счетоха тая инициатива като неудобна, като невъзможна и неизпълнима. Днесъ тая инициатива добива практическо разрешение и това само може да ни радва. И въпросътъ не е вече на принципъ, дали трѣбва при Министерството на народното просвѣщение да има единъ посмъртенъ фондъ, който да обезпечи на наследницитѣ на починалия учителъ известна помощъ, за да не остава съ подаяния да бжде погребанъ. Въпросътъ е вече: по какъвъ начинъ, при какви условия, въ какъвъ размѣръ трѣбва да бжде организиранъ практически този фондъ.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ почива на нѣколко основни принципи.

Първо, той обхваща само онѣзи учители, които закъкътъ заварва на длъжностъ или които биха се уволнили или пенсионирали следъ влизането на закона въ сила. Явява се единъ въпросъ: би ли могълъ този законъ да обхване и всички ония учители, които законътъ не заварва вече на длъжностъ? Ето единъ въпросъ, който интересува голѣма частъ отъ нашитѣ бивши учители, вече пенсионирани. Всички пенсионирани учители отсѣкжде повдигатъ този въпросъ и настояватъ да се намѣри неговото рационално разрешение. Нѣкои предлагатъ, че може пенсионираниитѣ досега учители да внесатъ предварително известна сума, напр., 2.000 л., и пресмѣтайки, че броятъ на пенсионираниитѣ вече стари учители, заварени отъ закона като пенсионери, е около 6.000 души, тѣ смѣтатъ, че по такъвъ начинъ ще се събере отъ тѣхъ една сума отъ около 12 милиона лева, която може да се прибави къмъ 3-тѣ милиона лева, къмъ сумата, отпусната отъ фонда за „Социалното и културно подпомагане на учителитѣ“. И при всичкитѣ удръжки отъ осигуренитѣ учители ще може да се събере една сума, съ която евентуално ще може да се гарантира подпомагането на всички семейства на починалитѣ бивши учители пенсионери. Тоя въпросъ, безспорно, е единъ въпросъ не само принципенъ, но той е и въпросъ до едно практическо разрешение, той е единъ въпросъ, който изисква едно специално проучване: първо, колко пенсионирани бивши учители може да завари законътъ, и, второ, дали той ще обхване само учителитѣ пенсионери, които сж прослужили като учители минимумъ 20 години и сж добили правото на пенсия, или пъкъ ще обхване и онѣзи, които сж пенсионери, но сж прекарвали известни години и на друга длъжностъ. Азъ мога да направя една резерва въ това отношение, като призная, че могатъ да взематъ участие всички учители, които сж пенсионирани като учители и които иматъ минимумъ 20-годишна учителска служба. Въ такъвъ случай нѣма да се допуснатъ онѣзи, които сж били на други длъжности и сж уволнени като учители, за да могатъ да претендиратъ на една помощъ тѣхнитѣ семейства въ случай на смъртъ.

(Председателското място се заема отъ подпредседателя А. Христовъ)

Може да се повдигне въпросъ и за ония, които сѣ били дълги години учители и сѣ преминали на друга длъжностъ. Законътъ, естествено, нѣма да ги обхване, тѣхнитѣ семейства не биха се възползували отъ нѣкаква помощъ следъ тѣхната смъртъ. Въ всѣки случай този въпросъ е въпросъ на пресмѣтане, съ който вѣроятно ще бждемъ серизани въ комисията. Но, споредъ схващането на всички бивши учители пенсионери, е твърде естествено и тѣхнитѣ семейства въ случай на смъртъ да получатъ известна помощъ. Разбира се, че тѣ до известна степенъ биха могли да намѣрятъ едно морално оправдание на своето искане, защото сѣ служили като учители, защото сѣ поsvетили сили, енергия и внимание въ известна служба на българската държава, най-сетне, биха могли да разчитатъ, покрай помощта въ форма на пенсията, която се дава за прослужени години, и на известна помощъ въ случай на смъртъ. Защото този фондъ не се образува само отъ лихвитѣ на наличнитѣ сръдства и отъ лихвитѣ на удръжкитѣ отъ учителитѣ, заварени отъ закона на длъжностъ, които утре ще продължатъ да правятъ своитѣ вноски като пенсионери, но въ голѣмата си частъ този фондъ се подпомага и отъ специалния фондъ „Социално и културно подпомагане на учителитѣ“, сръдствата за който фондъ не идватъ само отъ удръжкитѣ на правоимащитѣ учители, а идватъ и отъ сръдствата на българския народъ.

Другъ единъ принципенъ въпросъ, който зачеква законопроектътъ, това е въпросътъ за задължителната вноска. Споредъ законопроекта, всички учители, заварени на длъжностъ и впоследствие пенсионирани, се задължаватъ да внасятъ по една годишна вноска отъ 240 л., или 20 л. месечно. На пръвъ погледъ това не прави особено впечатление. Какво сѣ 20 л. месечно, или 240 л. годишно, за едно гарантиране на семействата въ случай на смъртъ отъ 20.000 л.? Така е. Обаче прави впечатление едно друго нѣщо. Азъ бихъ ви навелъ нашия аналогиченъ случай. Всѣки учителъ, организиранъ при Българския учителски съюзъ, внася 60 л. годишна вноска и семейството му, въ случай на смъртъ, се ползува отъ 10.000 л. еднократна помощъ. Фондътъ е напълно гарантиранъ и има тенденцията да дойде до положението, щото тази годишна вноска отъ 60 л. да бжде елиминирана, да бжде унищожена. Ако е така, ако министерството чрезъ специалния фондъ за социалното и културно подпомагане на учителитѣ подпомага този посмъртенъ фондъ за учителитѣ, защо въ такъвъ случай, ако не може изцѣло — азъ правя тази резерва — годишната вноска отъ 240 л. да бжде отгѣнена, то поне въ краенъ случай тя да бжде аналогична, равна на оная вноска, която учителитѣ внасятъ въ специалния фондъ при Българския учителски съюзъ? Ако Българскиятъ учителски съюзъ може срещу една годишна вноска отъ 60 л. да подпомага учителя въ случай на смъртъ съ 10.000 л., защо министерството срещу помощта отъ 20.000 л., която ще отпусна на учителскитѣ семейства въ случай на смъртъ, не се задоволи съ една вноска отъ 120 л., двойно по-голѣма отъ вноската, която се прави за фонда при Българския учителски съюзъ? Но и този въпросъ — дължа да подчертая — е единъ въпросъ на пресмѣтане и вѣрвамъ, че въ комисията ние ще имаме всичката възможностъ да се спремъ и на него.

Единъ другъ въпросъ, който се повдига съ законопроекта, той е: дали фондътъ трѣбва да обхване само учителитѣ, които сѣ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение, или въобще и учителитѣ по ведомството на Министерството на търговията, промишлеността и труда, както и учителитѣ по ведомството на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти? Отъ учителитѣ отъ тия две ведомства сѣщо така има настояване и желание да влѣзатъ въ общия фондъ. И това е обяснимо и оправдано, защото всичкитѣ учители, чувствувайки своето тягостно положение и търсейки изходъ отъ него, намиратъ, че ще бждатъ по-добре обезпечени и гарантирани, ако се групиратъ въ единъ общъ фондъ. Ако ние нѣмаме единъ общъ държавенъ фондъ, който да обезпечи безусловно всичкитѣ държавни служители, и ако ние сме тръгнали по пътя на частичното задоволяване на едни и други държавни служители, което отъ точка зрение на държавнитѣ съображения и интереси може да не е твърде оправдано, то защо въ този случай — питатъ тѣ — да не попаднатъ и тѣ въ този общъ фондъ съ всичкитѣ ония задължения, съ каквито могатъ да бждатъ натоварени и учителитѣ по ведомството на народното просвѣщение? Дори онзи день азъ се срещнахъ съ учители отъ Семинарията, които сѣщо така казватъ: „Защо и ние, които служимъ при Св. Синодъ, да не участвуваме въ този фондъ?“

Министъръ Н. Найденовъ: Това е въпросъ на търсене нови приходи.

Д. Негенцовъ (с. д): Азъ разбирамъ, г. министре, че това е единъ въпросъ на разширение и на търсене нови приходи и сръдства за обезпечаване на всички тия учители. Учителитѣ по другитѣ ведомства се чувствуватъ нѣкакъ сѣ поставени при едно изключително положение, както бѣха поставени при едно изключително положение, и по въпроса за пътуване съ 75% намаление по държавнитѣ желѣзници. Съ тази облага се ползуватъ само учителитѣ по ведомството на народното просвѣщение, а учителитѣ по ведомството на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, по ведомството на Министерството на търговията, промишлеността и труда, както и тия при Св. Синодъ, не се ползуватъ. А безспорно, ако е въпросъ за облага, тя трѣбва да обхване всички категории учители, които въ дадения случай не бива да бждатъ пренебрегнати.

Вие виждате, че при този случай има съображения, има инициативи, които се изнасятъ отъ различни страни и които търсятъ едно задоволяване. Трѣбва да се намѣри единъ модусъ въ настоящия случай, и ако действително могатъ да се обхванатъ всички учителски сръди и се даде удовлетворение и на онѣзи учители, които еднакво служатъ на общото просвѣтно и културно дѣло въ нашата страна, безспорно, това ще бжде отъ общъ интересъ за всички.

Г. г. народни представители! Не е потрѣбно да се говори повече. Азъ и по-напредъ бѣхъ съ убеждението, че по всички тѣзи отдѣлни въпроси ние ще се занимаемъ подробно въ комисията; азъ дори допускахъ, че по този законопроектъ тукъ нѣма да станатъ нѣкакви особени дебати. Но веднѣжъ станали, не зная дали повече ще трѣбва да се спирамъ на отдѣлнитѣ положения, които законопроектътъ зачеква.

Моето мнение е ясно и недвусмислено: азъ ще подкрепя съ всичката си енергия инициативата, която се прокарва съ този законопроектъ. Смѣтамъ, че дѣлото на министерството въ това отношение е дѣло и на българското учителство. Това последното не веднѣжъ е рекламирало единъ подобенъ законъ. Най-сетне министерството иде да задоволи една нужда, удовлетворението на която ние можемъ да посрещнемъ само съчувствено. И ако въ дадения случай е потрѣбно да се отправятъ каквито и да било похвали — макаръ може би да сѣ ненуждни въ случая — ние нѣма да ги откажемъ, защото по този въпросъ не сме дошли да правимъ политика само на изключителна опозиция, която нѣма да даде практически резултати и която не е отъ същественъ интересъ за насъ.

Прочее, поддържайки съ всички сили този законопроектъ, надѣвамъ се, че въ комисията той ще намѣри допълненията и поправкитѣ, които сѣ необходими (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ и отъ земледѣлцитѣ)

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Ще говорите ли, г. министре?

Министъръ Н. Найденовъ: Смѣтамъ да говоря утре.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Тогава, понеже не искамъ да вземамъ думата, позволете ми да поставя единъ въпросъ. Цѣлятъ този законопроектъ се базира върху единъ фондъ, който се създава днесъ. Представете си положението, обаче, че фондътъ може да се отнеме, защото азъ съмъ съ убеждението, че тѣзи отдѣлни фондове не могатъ дълго време да съществуватъ тѣй, ще трѣбва да се постави редъ въ държавния бюджетъ, а не всѣко ведомство да си създава фондове. Та затова, казвамъ, представете си положението и имайте предъ видъ, че фондътъ може да се отнеме. Азъ не участвувамъ въ комисията по просвѣщението и не мога да дамъ мнението си тамъ, но имайте предъ видъ това, което ви казахъ — да не се развали това хубаво дѣло, което сега захващате.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ ще говоря утре, но и сега мога да отговоря на г. Данаиловъ. Сега ли желаете да Ви отговоря, г. Данаиловъ?

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Не. Азъ само слагамъ въпроса и Ви моля да го обясните.

Министъръ Н. Найденовъ: Ще отговоря и на този въпросъ. Но предъ видъ на туй, че сега нѣма достатъчно народни представители, а ще трѣбва да се гласува единъ законопроектъ отъ значение, какъвто е настоящиятъ, азъ бихъ молилъ да остане да говоря утре, г. председателю, като на първо място по дневния редъ се даде думата на мене.

Председателстващ А. Христовъ: Съобщавамъ на г. г. народнитѣ представители, че е постѣпилъ отъ народнитѣ представители г. г. Петъръ Анастасовъ, Стоянъ Омарчевски и Цвѣтанъ Стоянчевъ законопроектъ за измѣнение на чл. 17, п. 9 отъ закона за Българската народна банка, въ смисълъ: (Чете)

„Числото на служителитѣ при централното управление, клоноветѣ и агентуритѣ, както и размѣритѣ на заплатитѣ имъ, се опредѣлятъ отъ бюджета на банката по щатъ, изработенъ отъ управителния съветъ и одобренъ отъ Народното събрание“. (Вж. прил. Т. I, № 26)

Този законопроектъ ще се напечата и раздаде.

Предлагамъ следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Първо четене законопроекта за „Посмъртенъ фондъ“ на служителитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение (Продължение разискванията).

2. Одобряване предложението за одобрение на консулския договоръ между България и Германия, подписанъ въ София на 4 юний 1929 г.

Трето четене законопроектитѣ:

3. За отлагане изпълнението на предприятията, сключени презъ стопанската 1928/1929 г. за продажбата на дървесна маса отъ общественитѣ гори (Продължение).

4. За гражданското сѣдопроизводство.

5. Докладъ на комисията по Министерството на правосѣдието по въпроса за личното задържане на народния представител Аврамъ Стояновъ.

6. Второ четене законопроекта за измѣнение закона за т. з. с.

Първо четене законопроектитѣ:

7. За измѣнение и допълнение на закона за морската търговия.

8. За допълнение закона за работата на затворницитѣ.

9. За отпущане държавна еднократна помощ на чиноветѣ на Столичната пожарна команда.

10. Одобряване предложението за отпущане помощъ-даръ на писателя Димитъръ Ивановъ — Елинъ-Пелинъ.

11. Второ четене законопроекта за освобождаване гаранциитѣ на отчетницитѣ, служили при Борисовградското мирово сѣдилище и при Трънския окръженъ сѣдъ, на Бръзничкия сѣдебенъ изпълнителенъ участъкъ, зданията на които сѣ били опожарени и пр.

12. Докладъ на прощетарната комисия.

13. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

Първо четене законопроектитѣ:

14. За възлагане на Българската земеделска банка да достави за смѣтка на държавата земеделски орѣдия и машини на стойностъ около 100.000.000 л. (Продължение разискванията).

15. За допълнение на закона за адвокатитѣ отъ 8 юлий 1925 г. съ новъ дѣлъ III.

Които приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 25 м.)

Председателъ: **АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ**

Подпредседателъ: **А. ХРИСТОВЪ**

Секретаръ: **В. ИГНАТОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народните представители: Иванъ п. Янчевъ, Трифонъ Капитановъ, Петъръ Миновъ, Никола Андреевъ, Димитъръ Иконо- мовъ, Борисъ Евтимовъ, Иванъ Казанджиевъ, Василь Александровъ, Георги Поповъ, Мито Аврамчовъ, Иванъ П. Недѣлковъ, Иванъ Ка- занджиевъ, Запрянь Миховъ, Момчо Дочевъ, Любомиръ Айвазовъ, Никола Стамболиевъ и Станю Златевъ	607	Народно събрание — сесия. Предложение отъ мини- стъръ-председателя за продължение заседа- нията до 27 януарий 1930 г.	607
Питания: 1) отъ народния представителъ Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ министра на вътрешнитъ ра- боти и народното здраве, относно запретино отъ полицията публично събрание въ с. Буко- вецъ, Видинска околия, на 16 декемврий т. г., за свикването на което били изпълнени всички за- конни формалности (Съобщение)	607	Протестъ , отъ земледѣлската парламентарна група за нанесена имъ обида отъ министра на земледѣ- лието и държавнитъ имоти Д. Христовъ въ 27 заседание (Прочитане)	607
2) отъ народния представителъ Христо Калай- джиевъ къмъ министра на търговията, промиш- леността и труда, относно облекчение поло- жението на безработнитъ (Съобщение)	607	Законопроекти: 1. За признаване права на индустриална концесия за производство на памучни прежди на акцио- нерното дружество „Текстилъ“, гр. Варна. (Трето четене — приемане)	610
Запитване отъ народния представителъ Стоянъ Омар- чевски къмъ министъръ-председателя — от- носно преговоритъ по уреждане на българскитъ репарационни плащания. (Прочитане отъ вноси- теля)	608	2. За отлагане изпълнението на предприятия, сключени презъ стопанската 1928/1929 г., за про- дажбата на дървесна маса отъ обществени гори. (Трето четене — изпраща се въ комисията по Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти, за да се дадатъ нѣкои освѣтления отъ министра)	611
		3. За „Посмъртенъ фондъ“ на служителитъ по ве- домството на Министерството на народното про- свѣщение. (Първо четене — разискване)	618
		4. За измѣнение на чл. 17, п. 9 отъ закона за Бъл- гарската народна банка. (Вносител: Ц. Стоян- чевъ, П. Анастасовъ и С. Омарчевски) (Съоб- щение)	624
		Дневенъ редъ за следващото заседание.	624